

Monitor de Bibliotheek op school

Belangrijkste uitkomsten voortgezet onderwijs 2022-2023

Deelname Monitor de Bibliotheek op school vo

De deelname aan de Monitor de Bibliotheek op school vo is sterk toegenomen. Voor de leerlingen en docenten is het aantal in 2022 ongeveer verdubbeld ten opzichte van 2021. In 2022 deden 120 scholen, 61 bibliotheekmedewerkers, 1487 docenten en 22.890 leerlingen mee voor het vmbo, havo en vwo.

Leesplezier en leesfrequentie nemen af

Zowel het leesplezier als de leesfrequentie is afgenomen ten opzichte van voorgaande meetjaren.

Jongere leerlingen en meisjes lezen vaker

Leerlingen in lagere leerjaren geven vaker dan leerlingen in hogere leerjaren aan boeken te lezen die ze thuis hebben of boeken bij de openbare bibliotheek te halen. Leesfrequentie en leesplezier nemen af in hogere leerjaren. E-boeken worden in hogere leerjaren juist vaker gelezen en vaker gedownload bij de bibliotheek dan in leerjaar 1.

Meisjes vinden het leuker om te lezen, lezen vaker en gaan vaker naar de mediatheek en openbare bibliotheek dan jongens. Meisjes krijgen ook vaker tips voor leuke boeken, vooral van vrienden.

Leerlingen uit verschillende leerjaren en leerwegen over de mediatheek

In lagere leerjaren in het vmbo gaan leerlingen vaker naar de mediatheek en oordelen leerlingen positiever over de hoeveelheid informatieboeken en computers en over de openingstijden van de mediatheek dan in de hogere leerjaren. Over de aantrekkelijkheid van de informatieboeken in de mediatheek zijn leerlingen in het leerjaar 1 het meest negatief, maar leerlingen van vmbo-bb en het vmbo-kb zijn hierover positiever dan leerlingen van andere niveaus.

Beleid en activiteiten op scholen

Ongeveer de helft van de deelnemende scholen heeft een leesplan of een werkgroep 'vakoverstijgend taalbeleid'. Leesbevorderende activiteiten zoals voorlezen, introduceren van vakgerelateerde romans en verwijzen van leerlingen naar de openbare bibliotheek of mediatheek, doen docenten Nederlands vaker dan docenten van andere vakken. Docenten Nederlands van leerjaar 4 laten leerlingen minder vaak vrij lezen of stillezen dan docenten van leerjaar 1 tot en met 3.

Meer leesbevorderende activiteiten op scholen met collectie en expertise

Op scholen die goed scoren op de bouwstenen Collectie en Expertise, worden bepaalde leesbevorderende activiteiten door docenten vaker uitgevoerd waardoor de scholen ook goed scoren op de mediërende variabele Activiteiten. Op deze scholen laten docenten de leerlingen bijvoorbeeld vaker vrij lezen of stillezen.

Colofon

Auteurs

DESAN Research Solutions: Jonneke Heesterbeek en Jannes Hartkamp

Met medewerking van

Stichting Lezen: Adriaan Langendonk, Nicolien de Pater, Caroline Heijer

In opdracht van

© Stichting Lezen (2024)

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek *op school* (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2014 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* in het voortgezet onderwijs uitgevoerd. De Monitor wordt in opdracht van Stichting Lezen - vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek *op school* (onderdeel van Kunst van Lezen - Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek) - inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. De resultaten uit de Monitor de Bibliotheek op school worden door middel van een online rapportageportaal door bibliotheken vertaald naar rapportages op schoolniveau. Deze worden ingezet binnen de kwaliteitscyclus van de Bibliotheek *op school*, om samen met de scholen te evalueren en nieuwe doelen te stellen.

Dit rapport richt zich op een landelijke analyse van de resultaten en is door DESAN opgesteld. Aan de orde komen onder andere vergelijkingen tussen de metingen, verschillen tussen groepen leerlingen en verbanden tussen activiteiten van leesconsulenten en activiteiten van docenten.

Amsterdam, maart 2024

Jonneke Heesterbeek
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solution

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Methode en respons	7
1.3	Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting	8
1.4	Leeswijzer	10
	Afronding	11
	Significantie.....	11
2.	Ontwikkelingen	13
2.1	Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken	13
2.2	Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen	15
2.3	Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek.....	18
3.	Verschillen tussen leerlingen	21
3.1	Leerjaar	21
3.2	leerwegen	24
3.3	Geslacht	27
4.	Leesconsulenten en docenten	31
4.1	Ontwikkeling beleid	31
4.2	Samenwerking van de bibliotheek met het voortgezet onderwijs	33
4.3	Docenten naar leerjaar en geslacht (alleen docenten Nederlands)	34
4.4	Ontwikkeling docenten (alleen docenten Nederlands).....	36
4.5	Docenten naar vak (alleen docenten eerste leerjaar).....	36
5.	Bouwstenen en uitkomsten	39
5.1	De bouwstenen van dBos en de data van de Monitor	39
5.2	Onderlinge samenhang tussen bouwstenen.....	43
5.3	Bouwstenen en activiteiten van de docent.....	43
5.4	Bouwstenen en uitkomst: leesplezier, leesgedrag, bibliotheekbezoek en oordeel over de mediatheek van leerlingen	47
6.	Aanbevelingen	51
	<i>We zien nog veel ruimte voor groei, onder andere in leesplezier en leesfrequentie van leerlingen. Om die groei te bewerkstelligen geven we de volgende aanbevelingen. ....</i>	<i>51</i>
6.1	Samenhang tussen collectie, expertise en activiteiten	51
6.2	Rol docenten van andere vakken bij leesbevordering	51
6.3	Winst te boeken bij lezen in hogere leerjaren	51
6.4	Aantrekkelijke mediatheek	52
6.5	Ontwikkeling activiteiten leesconsulent.	52

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* - basisonderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen, in een pilot met 16 scholen. In 2015 deden al 42 scholen mee. De deelname steeg tot 71 scholen in 2017 en daalde daarna iets, tot 63 in 2019. Sindsdien is het aantal deelnemende locaties weer gestegen, tot 120 in 2022.

De deelnemende scholen krijgen door middel van rapportages inzicht in hun eigen resultaten, waarbij de landelijke resultaten als referentie worden getoond. Doordat de deelname in de loop der jaren een groter volume heeft bereikt, kunnen op landelijk niveau bepaalde analyses worden gedaan, bijvoorbeeld naar verschillen tussen leerjaren en verbanden tussen de activiteiten van docenten en bibliotheekmedewerkers en de antwoorden van de leerlingen.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de negen metingen die DESAN Research Solutions namens Stichting Lezen in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) heeft uitgevoerd. De meting 2022 over het schooljaar 2022-2023 is uitgevoerd in de periode van december 2022 tot en met februari 2023. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen (leerlingen, docenten en bibliotheekmedewerkers) worden ingevuld.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van MdBos op welke scholen meedoen aan de Monitor en wie de leesconsulent/bibliotheekmedewerker op de school is. Vervolgens nodigen ze de leesconsulent/bibliotheekmedewerker uit om een vragenlijst in te vullen en aan te geven welke docenten bij de desbetreffende school gaan deelnemen aan het onderzoek. De leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Daarnaast ontvangt de leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De leerlingcoördinator zorgt ervoor dat (zo veel mogelijk) leerlingen uit de gekozen leerjaren de vragenlijst invullen.

Bij de pilot in 2014 is een beperkt aantal bibliotheken en scholen uitgenodigd voor deelname. Sinds 2015 is er een open aanmelding. Tussen 2016 en 2021 schommelde de deelname rond zeventig scholen. In 2022 zijn de aantallen sterk toegenomen (Tabel 1). Van de 72 scholen die in 2021 deelnamen, deden er in 2022 36 (50%) opnieuw mee.

Voor de leerlingen en docenten is het aantal ingevulde vragenlijsten in 2022 ongeveer verdubbeld ten opzichte van 2021. Onder bibliotheekmedewerkers is de respons de laatste jaren teruggelopen. In 2021 is de vragenlijst voor bibliotheekmedewerkers voor 57 procent van de scholen ingevuld (voor 41 van de 72 scholen) en in 2022 door 51 procent (voor 61 van de 120 scholen). Tot en met 2020 werd de vragenlijst meestal door ruim drie kwart van de deelnemende scholen ingevuld (72% tot 86%). (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2014 - 2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ¹	2021	2022
Deelnemende scholen	16	42	64	71	65	63	63	72	120
Leerlingen	1550	6332	10968	12376	12437	11238	8145	10842	22890
Docenten	101	363	674	837	777	654	626	784	1487
Bibliotheek medewerkers	13	36	47	59	47	51	48	41	61

In deze analyse worden de resultaten bekeken van de bibliotheekmedewerkers, docenten en leerlingen van alle scholen die deelnemen aan Monitor de bibliotheek *op school*. De samenstelling van de groepen docenten en leerlingen kunnen verschillen, doordat er elk jaar nieuwe scholen deelnemen. Omdat er elk jaar nieuwe scholen deelnemen, kunnen we uit deze analyse niet opmaken hoe de scholen zich ontwikkelen na een aantal jaren deelname aan de Monitor de bibliotheek *op school*.

De toetsing van de representativiteit van de deelnemende scholen (geven de respondenten in de Monitor samen een goed beeld van alle scholen, docenten en leerlingen?) ligt buiten het kader van deze analyse.

1.3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting

Aan alle metingen deden steeds ongeveer even veel jongens als meisjes mee (Tabel 2).

Tabel 2 Verdeling van leerlingen naar geslacht per meting

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
jongen	51%	51%	51%	52%	51%	51%	49%	49%
meisje	49%	49%	49%	48%	49%	49%	48%	49%
genderneutraal							3%	2%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437	11238	8145	10768	22534

¹ In 2020 waren de aantallen respondenten lager dan normaal, omdat er op scholen en bij bibliotheken door de omstandigheden rondom corona minder tijd en gelegenheid was om de Monitor de Bibliotheek op school uit te voeren. In 2021 komen de aantallen weer in de buurt van de situatie voor corona (2019) (Tabel 1).

Al sinds 2015 komen de meeste deelnemers uit leerjaar 1 en 2 (Tabel 3).

Tabel 3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar per meting

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Leerjaar 1	48%	43%	36%	33%	36%	41%	37%	37%
Leerjaar 2	27%	32%	30%	29%	35%	28%	29%	28%
Leerjaar 3	18%	17%	23%	22%	19%	18%	18%	18%
Leerjaar 4	7%	7%	10%	16%	10%	14%	13%	13%
Leerjaar 5							2%	3%
Leerjaar 6							1%	1%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437	11238	8145	10842	22890

Sinds 2021 hebben leerlingen de optie om expliciet aan te geven dat ze in havo/vwo of in leerjaar 5 of 6 zitten. Vanaf dat meetjaar neemt het percentage havo/vwo leerlingen die deelnemen aan de monitor ook toe (Tabel 4).

Tabel 4 Verdeling van leerlingen naar leerweg per meting

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
praktijkonderwijs	3%	3%	2%	2%	2%	2%	3%	3%
vmbo-bb	16%	16%	17%	14%	16%	14%	15%	11%
vmbo-kb	26%	27%	26%	22%	22%	24%	22%	20%
vmbo-gl	11%	9%	8%	8%	8%	8%	9%	7%
vmbo-tl/mavo	36%	40%	42%	46%	38%	38%	26%	23%
anders (bv. havo)	8%	5%	6%	8%	14%	14%		
havo							16%	19%
vwo							9%	16%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437	11238	8145	10842	22890

De verdeling van leerlingen naar leerweg is ongeveer gelijk in leerjaar 1, 2 en 4. Alleen in leerjaar 3 is de verdeling naar leerwegen afwijkend (Tabel 5).

Tabel 5 Verdeling van leerlingen naar leerweg per leerjaar

	leerjaar 1	leerjaar 2	leerjaar 3	leerjaar 4
praktijkonderwijs	4%	3%	4%	1%
vmbo-bb	13%	11%	11%	12%
vmbo-kb	20%	20%	22%	20%
vmbo-gl	7%	8%	7%	9%
vmbo-tl/mavo	22%	25%	27%	25%
havo	21%	18%	15%	19%
vwo	15%	14%	13%	13%
(N)	8563	6327	4219	2900

Bij vergelijking van 2022 met 2021, zien we dat de deelname in Noord-Brabant het meest is toegenomen (Tabel 6). Het totaal aantal leerlingen dat de vragenlijst heeft ingevuld, is in 2022 ongeveer verdubbeld ten opzichte van 2021 (zie eerder in dit hoofdstuk). Ruim de helft van de toename in de respons bestaat uit leerlingen uit Noord-Brabant (54%) (niet in grafiek).

Tabel 6 Verdeling van leerlingen naar provincie per meting

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Drenthe	4%	7%	9%	9%	4%	9%	6%	4%
Flevoland	7%	5%	6%	7%	7%	4%	5%	2%
Friesland	3%	4%	4%	3%	2%	2%	7%	8%
Gelderland	19%	18%	10%	10%	8%	1%	8%	9%
Groningen	4%	7%	5%	6%	5%	1%	3%	2%
Limburg		2%	11%	12%	9%	7%	8%	4%
Noord-Brabant	18%	23%	23%	21%	30%	43%	16%	36%
Noord-Holland	16%	13%	14%	16%	11%	8%	22%	9%
Overijssel	8%	1%	4%	2%	5%	11%	10%	15%
Utrecht	9%	5%	5%	0%	0%	0%	0%	1%
Zeeland	1%	0%	0%	0%	1%	0%	5%	0%
Zuid-Holland	12%	12%	10%	13%	17%	13%	11%	11%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437	11238	8145	10842	22890

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden data van leerlingen, docenten en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers geanalyseerd. Net als in voorgaande jaren (toen de deelname van havo en vwo veel lager lag), worden in de volgende hoofdstukken alleen leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs meegenomen. Bij het bekijken van ontwikkelingen (Hoofdstuk 2 en 4) en bij de analyse in Hoofdstuk 5 zou het meenemen van havo en vwo een vertekend beeld geven. In Hoofdstuk 3 wordt wel een vergelijking gemaakt tussen de leerwegen van het vmbo, havo en vwo². Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de ontwikkelingen in resultaten voor docenten en leerlingen (voor bibliotheekmedewerkers is geen vergelijking gemaakt omdat het aantal respondenten hier betrekkelijk klein is). In Hoofdstuk 3 worden voor 2022 vergelijkingen tussen groepen leerlingen gemaakt op basis van kenmerken zoals leerjaar, geslacht en leerweg. In hoofdstuk 4 wordt besproken wat er op de scholen aan beleid is rond taal, media en de mediatheek³ en over de samenwerking met de

² Praktijkonderwijs (3% van de respondenten bij leerlingen) wordt helemaal buiten beschouwing gelaten vanwege het bijzondere karakter en de afwijkende opbouw in leerjaren. Havo en vwo (19%+16% van de respondenten bij leerlingen) worden ook grotendeels buiten beschouwing gelaten om de doelgroep van de rapportage duidelijk af te bakenen. Er wordt (door Sardes) een aparte monitor dBos-praktijkonderwijs afgenomen.

³ Overall waar 'mediatheek' staat, wordt hiermee mediatheek/schoolbibliotheek bedoeld. In alle vragenlijsten wordt altijd gesproken van 'mediatheek/schoolbibliotheek'. Als in de rapportage de letterlijke tekst van een vraag of antwoordcategorie wordt weergegeven, wordt daarom ook

openbare bibliotheek. Hoofdstuk 5 gaat in op verbanden tussen de gegevens van de bibliotheekmedewerkers enerzijds en de docenten en leerlingen anderzijds.

Aan het begin van elk hoofdstuk worden de resultaten van de analyses kort samengevat.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact honderd. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de percentering.

Significantie

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant⁴, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in elke uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

Statistiek geeft de mogelijkheid om op grond van de steekproefgrootte en de gevonden uitkomsten van het onderzoek zogenaamde betrouwbaarheidsintervallen te berekenen. Deze betrouwbaarheidsintervallen geven aan tussen welke twee waarden de uitkomst in de totale populatie valt indien de steekproefuitkomst naar de totale populatie vertaald wordt. Het betrouwbaarheidsinterval ligt altijd rond de uitkomst die in de steekproef is gevonden, met afwijkingsmarges naar boven en beneden. Normaliter werkt men met '95%-betrouwbaarheidsintervallen' (ook wel: 'een significantieniveau van 95%'). Deze geven met 95% zekerheid aan tussen welke twee grenswaarden de betreffende waarde in de populatie valt. Wanneer bijvoorbeeld van 1400 docenten 42,0 procent zegt maandelijks met leerlingen over boeken te praten, dan betekent dit dat we met 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het werkelijke percentage in de gehele populatie docenten tussen 39,4 en 60,0 procent ligt (44,6% +/- 2,6%).

'mediatheek/schoolbibliotheek' gebruikt. De informatievaardigheden blijven buiten deze analyse, omdat hierover een aparte rapportage is verschenen.

⁴ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

2. Ontwikkelingen

Zowel het leesplezier als de leesfrequentie van vmbo-leerlingen is de afgelopen twee jaar afgenomen ten opzichte van de jaren ervoor. Daarnaast is ook het percentage leerlingen dat boeken van thuis leest, het percentage leerlingen dat boeken haalt bij de openbare bibliotheek of mediatheek en de populariteit van leesboeken sinds 2020 afgenomen. In 2022 voerden docenten bijna alle activiteiten met betrekking tot (voor)lezen minder vaak uit dan in 2021.

2.1 Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken

Het leesplezier en van leerlingen in het vmbo⁵ is tussen 2015 en 2022 duidelijk afgenomen. Alleen tussen 2018 en 2020 bleef het even stabiel. De leesfrequentie thuis leek tussen 2019 en 2020 wat toe te nemen (misschien omdat men vanwege corona meer thuis was), maar is sindsdien gedaald. De daling in leesplezier en leesfrequentie is in de periode 2021-2022 minder groot dan in de periode 2020-2021 (Tabel 7). Het percentage leerlingen dat vaak een boek leest is in 2021 en 2022 hetzelfde gebleven (7%) (niet in grafiek).

Tabel 7 Leesplezier en leesfrequentie

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<u>Leesplezier</u>								
Vervelend / niet zo leuk om een boek te lezen	60%	63%	64%	67%	67%	67%	71%	73%
Best leuk / erg leuk om een boek te lezen	40%	37%	36%	33%	33%	33%	29%	27%
<u>Leesfrequentie</u>								
Leest nooit thuis in een boek			47%	49%	48%	44%	50%	53%
Leest soms of vaak thuis in een boek			53%	51%	52%	56%	50%	47%

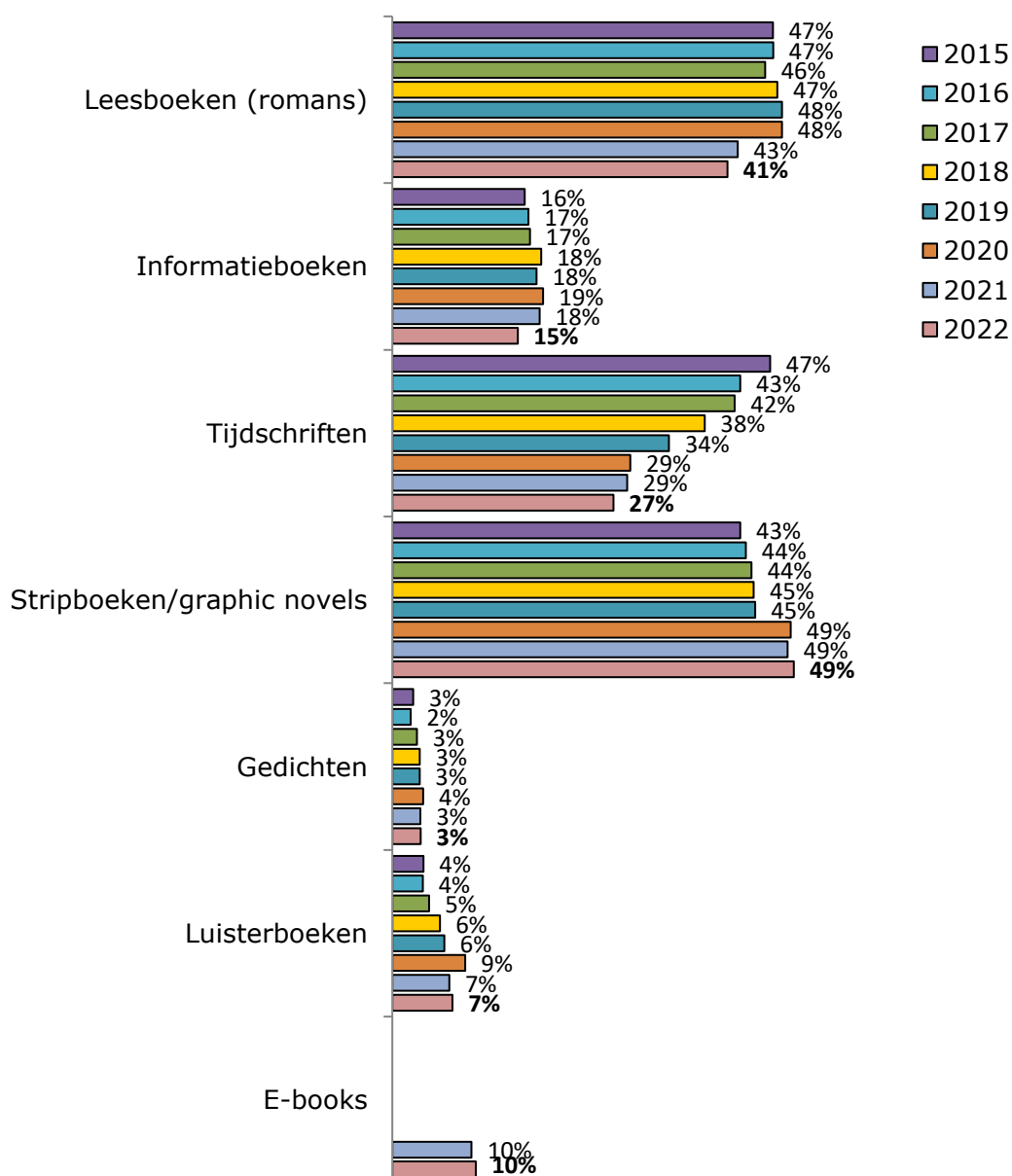
In 2022 wordt er op veel meer scholen deelgenomen aan de monitor dan in 2021, dus er zijn waarschijnlijk ook veel nieuwe scholen die voor het eerst deelnemen aan de monitor en die nog niet zo lang deelnemen aan de Bibliotheek op school (Tabel 1). De samenstelling van de groep leerlingen verandert dus. Maar het feit dat leerlingen in 2022 minder (graag) lezen, kan niet verklaard worden door deze verandering in samenstelling van de groep leerlingen die deelnemen aan de Monitor de Bibliotheek op school. Ook als er alleen wordt gekeken naar de leerlingen van scholen die in 2021 en in 2022 deelnamen aan de Monitor de Bibliotheek op school, dan neemt het leesplezier (26% best/erg leuk in 2022) en de leesfrequentie (47% lees soms/vaak een boek in 2022) af ten opzichte van 2021 (29% en 50%) (niet in tabel).

⁵ Leerjaren 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs.

De onderwerpen waarover leerlingen het liefst lezen, waren de afgelopen jaren 'spanning/avontuur', 'films' en 'humor/comedy' (niet in een grafiek weergegeven). Hoewel de onderwerpen 'spanning/avontuur' en 'humor/comedy' in 2022 iets minder vaak worden genoemd (36% en 33%) dan in 2021 (41% en 38%), blijven het de meest gekozen onderwerpen.

Romans worden in 2022 minder vaak gelezen (41%) dan daarvoor (43%-48%). Alle andere soorten boeken worden in 2022 niet (significant) vaker of minder vaak gelezen dan in 2021 (Grafiek 1).

Grafiek 1 Leesplezier en leesfrequentie

2.2 Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen

De meeste leerlingen lezen boeken die ze thuis hebben (41%). Dit percentage is afgenomen ten opzichte van de piek in 2020, toen ongeveer de helft van de leerlingen boeken van thuis lazen (49%). Dit zou kunnen komen doordat leerlingen in 2020 minder naar de bibliotheek of mediatheek konden door de omstandigheden rondom corona en meer thuis waren. Het percentage leerlingen dat aangeeft boeken te halen bij de openbare bibliotheek of mediatheek is sinds 2019 afgenomen en na corona niet meer toegenomen. Geen enkele 'bron' van leesboeken is sinds 2020 toegenomen (Tabel 8).

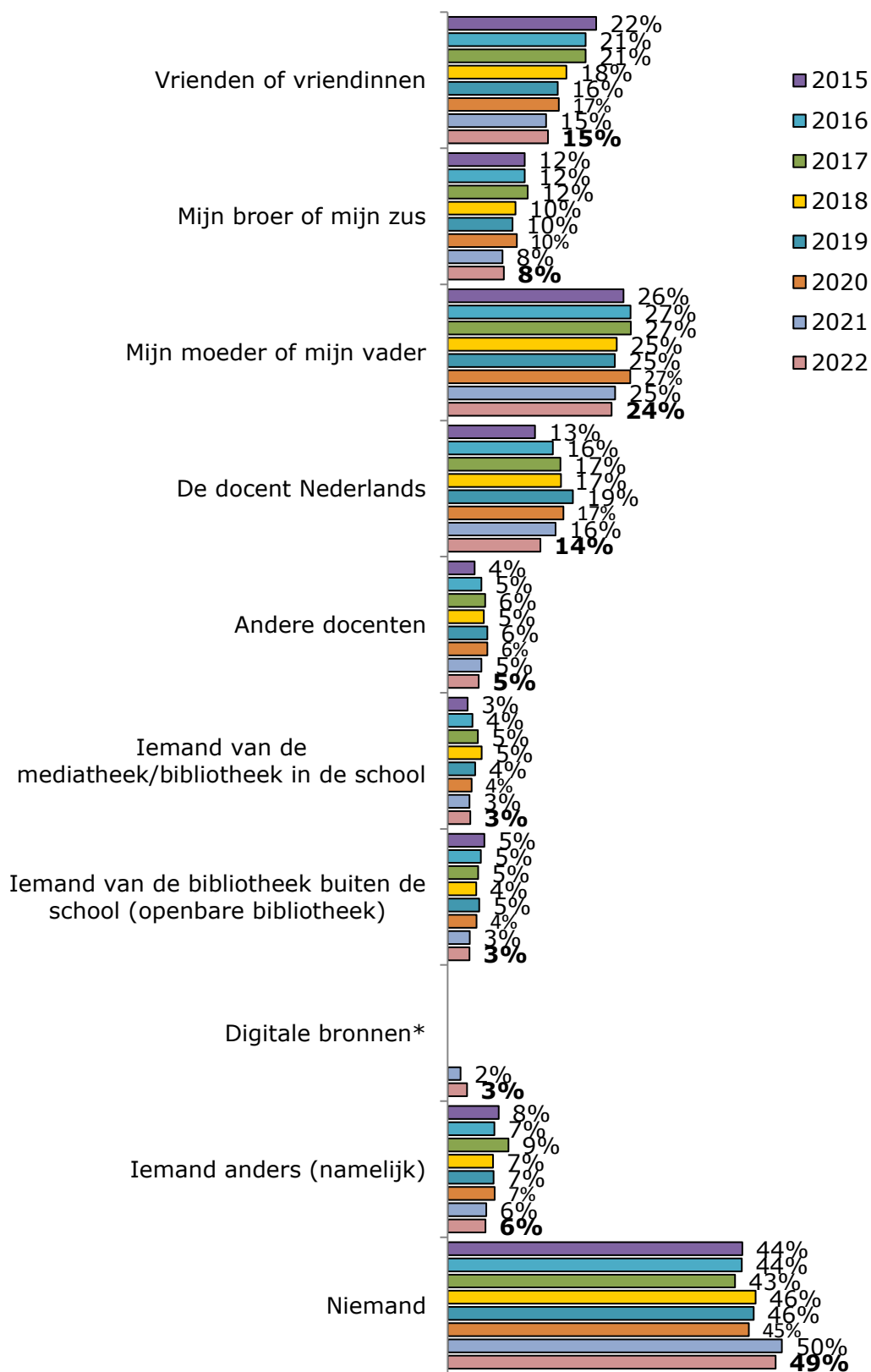
Tabel 8 'Hoe kom je aan leesboeken?'⁶

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ik lees boeken die we thuis hebben	37%	40%	42%	42%	41%	49%	44%	41%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek (buiten de school)	42%	39%	36%	34%	37%	33%	28%	27%
Ik koop boeken	24%	24%	25%	24%	23%	26%	24%	22%
Ik krijg boeken cadeau	22%	21%	23%	23%	21%	22%	20%	20%
Ik haal boeken bij mediatheek/bibliotheek (in de school)	25%	26%	27%	28%	24%	20%	19%	19%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	16%	16%	18%	19%	18%	22%	20%	18%
Ik download e-books	9%	8%	8%	8%	7%			
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek			2%	2%	2%		5%	5%
ik bestel boeken op de computer en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	0%	2%	2%	2%	2%		2%	2%
via de luisterbieb	0%	0%	1%	2%	2%	2%	2%	2%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan op school bezorgd	1%	1%	1%	1%	1%		2%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Ergens anders vandaan	13%	13%	12%	13%	13%	13%	17%	17%

Leerlingen zeggen dit jaar iets minder vaak tips te krijgen van de docent Nederlands (14%) dan in 2021 (16%). Ze zeggen iets vaker tips te krijgen via Digitale bronnen zoals www.jeuqdbibliotheek.nl en influencers op social media (3%) dan in 2021 (2%) (Grafiek 2).

⁶ Voor bepaalde antwoordcategorieën zijn niet van alle jaren data, omdat de antwoordcategorie is aangepast/verwijderd/toegevoegd.

Grafiek 2 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?'

*omdat de digitale bronnen die worden genoemd in de antwoordcategorie niet hetzelfde zijn als voorgaande meetjaren wordt deze antwoordcategorie in de grafiek niet vergeleken.

Leerlingen die het leuk vinden om een boek te lezen en dat vaak doen, noemen over het algemeen meer 'tipgevers' dan leerlingen die minder graag en minder vaak lezen. Bij de vraag naar tipgevers wordt 'niemand' door leerlingen die nooit lezen veel vaker genoemd (59%) dan door leerlingen die soms (39%) of vaak (32%) lezen. Daarnaast wordt 'niemand' ook vaker genoemd door leerlingen die lezen vervelend vinden (66%) dan door leerlingen die lezen niet zo leuk (48%), best leuk (37%) of erg leuk (30%) vinden. Anders bekeken: de groep die zegt van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, bestaat voor een groot deel (80%) uit leerlingen die het vervelend of niet leuk vinden om een boek te lezen.

De mening over de beschikbaarheid van voldoende computers in de mediatheek is in 2022 duidelijk achteruit gegaan (52%) ten opzichte van 2021 (61%). Over de openingstijden (66% t.o.v. 68% in 2021) en over de hulp van de mediathecaris bij het zoeken naar informatie (43% t.o.v. 44% in 2021) zijn de leerlingen iets minder positief. Over de aantrekkelijkheid van de ruimte (37% t.o.v. 36% in 2021) en over de leesboeken (of deze de leerlingen aanspreken) (30% t.o.v. 27% in 2021) zijn de leerlingen in 2022 positiever (Tabel 9).⁷

Tabel 9 Mening over mediatheek

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ⁸	2022
Het is een aantrekkelijke ruimte	58%	61%	55%	56%	57%	51%	36%	37%
Hij is vaak genoeg open	75%	78%	78%	79%	81%	76%	68%	66%
Er zijn voldoende leesboeken	78%	81%	79%	79%	80%	77%	67%	67%
Er zijn voldoende informatieboeken	76%	79%	79%	77%	78%	72%	64%	64%
De leesboeken spreken mij aan	46%	46%	46%	46%	42%	39%	27%	30%
De informatieboeken spreken mij aan	44%	41%	38%	38%	35%	32%	24%	24%
Ik kan makkelijk de boeken vinden die ik zoek	64%	63%	62%	61%	60%	56%	46%	
Er zijn voldoende computers beschikbaar	61%	67%	70%	69%	74%	66%	61%	52%
De computers zijn up to date (werken goed en zijn niet te oud)	63%	64%	64%	61%	64%	53%		
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	70%	66%	68%	65%	64%	57%	43%	43%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	63%	66%	67%	64%	64%	56%	44%	43%
n	3030	5823	5808	6155	4578	3567	4847	8439

⁷ Het feit dat leerlingen in 2022 minder positief zijn over de mediatheek, kan niet (geheel) verklaard worden door de verandering in samenstelling van de groep leerlingen die deelnemen aan de MdBos. Als alleen wordt gekeken naar de leerlingen van scholen die in 2021 en in 2022 deelnamen aan de Monitor, worden bij vergelijking van de meetjaren soortgelijke ontwikkelingen gevonden in de mening over de mediatheek (niet in tabel).

⁸ De grote daling in de percentages in 2022 en 2021 ten opzichte van 2020, zou gedeeltelijk verklaard kunnen worden door het feit dat leerlingen in 2022 en 2021 vaker hebben geantwoord met 'n.v.t./weet ik niet'. In 2020 werden deze stellingen door 5 tot 11 procent van de leerlingen beantwoord met 'n.v.t./weet ik niet', in 2021 door 10 tot 19 procent en in 2022 werd door 8 tot 16 procent. Het percentage leerlingen dat negatief antwoordt op de stellingen ('mee oneens' of 'helemaal mee oneens') is in 2022 en 2021 namelijk niet zo duidelijk toegenomen.

2.3 Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek

Onder de docenten die deelnemen aan de Monitor, vormen docenten Nederlands veruit de grootste groep (32%), al is het aandeel kleiner dan voorheen (Tabel 10).

Tabel 10 'Welk vak of welke vakken geeft u?'

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nederlands	54%	48%	41%	44%	43%	41%	36%	32%
Een andere taal dan Nederlands	15%	14%	16%	22%	18%	18%	16%	18%
Geschiedenis/Maatschappijleer/Economie/Aardrijkskunde	17%	18%	18%	21%	19%	16%	20%	16%
Wiskunde	10%	13%	13%	16%	14%	13%	13%	14%
Natuurkunde/Scheikunde/Biologie	7%	10%	11%	15%	10%	8%	11%	11%
Een creatief vak (bijvoorbeeld tekenen)	6%	7%	6%	10%	8%	7%	7%	8%
Een praktijkvak	8%	7%	10%	8%	6%	9%	10%	11%
Lichamelijke opvoeding	4%	5%	9%	6%	8%	7%	9%	6%
Anders (namelijk)	21%	17%	14%	15%	13%	14%	9%	13%
n	362	673	834	776	652	621	783	1483

In 2022 voerden docenten bijna alle activiteiten met betrekking tot (voor)lezen minder vaak uit dan in 2021. Alleen bij het percentage docenten dat activiteiten uitvoert naar aanleiding van landelijke leesbevorderingstrajecten of romans introduceert in de klas is deze daling niet significant (Tabel 11). Het feit dat de activiteiten met betrekking tot (voor)lezen minder vaak uitgevoerd worden, zou te maken kunnen hebben met de verandering van de samenstelling van de groep docenten die deelnemen aan de monitor. In 2022 wordt er op veel meer scholen deelgenomen aan de monitor, dus er zijn waarschijnlijk ook veel nieuwe scholen die deelnemen die nog niet zo lang deelnemen aan de Bibliotheek op school (Tabel 1). Daarnaast zijn er in verhouding minder docenten Nederlands die deelnemen aan de monitor (Tabel 10). Als alleen wordt gekeken naar de docenten die in 2021 en 2022 deelnamen aan de Monitor de Bibliotheek op school (n=372 voor 2022 en n=359 voor 2021) of als alleen wordt gekeken naar de docenten Nederlands (n=477 voor 2022 en n=282 voor 2021), dan is voor de meeste activiteiten met betrekking tot (voor)lezen geen significante daling te zien. Maar dat er geen significante verschillen gevonden worden, kan komen doordat het aantal respondenten voor deze groepen docenten een stuk lager is. Alleen het praten met leerlingen over boeken wordt, ook als alleen wordt gekeken naar docenten van scholen die in 2021 en 2022 deelnamen aan monitor de bibliotheek op school, in 2022 minder vaak gedaan (49% minimaal een keer per maand) dan in 2021 (54%) (niet in grafiek).

Tabel 11   **Activiteiten docenten**

(% minstens eens per maand)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Leerlingen laten vrij lezen/stillezen					68%	57%	63%	53%
Boekentips geven aan leerlingen					49%	43%	43%	35%
Over boeken praten met de leerlingen					56%	49%	50%	42%
Activiteiten uitvoeren n.a.v. landelijke leesbevorderingsprojecten					16%	14%	14%	12%
Voorlezen aan een klas	39%	41%	42%	40%	31%	38%	37%	28%
Roman introduceren in de klas ⁹	31%	28%	27%	27%	24%	22%	22%	19%
Informatieboek introduceren in de klas	22%	24%	24%	25%	18%	21%	22%	16%
Gebruik boekencollectie	35%	32%	31%	31%	24%	23%	30%	26%
Verwijzen naar openbare bibliotheek	51%	48%	49%	51%	48%	41%	35%	30%
Verwijzen naar mediatheek	70%	63%	57%	61%	72%	61%	55%	51%
n	363	673	837	777	653	625	780	1438

In 2022 zijn docenten voornamelijk minder positief over de openingstijden van de mediatheek. Het percentage docenten dat aangeeft dat deze vaak genoeg open is (66%) is afgenomen ten opzichte van 2021 (73%) (Tabel 12). Deze minder positieve mening over de mediatheek, zou ook te maken kunnen hebben met de verandering van de samenstelling van de groep docenten die deelnemen aan de monitor.

⁹ Een boekintroduktie is een korte activiteit, waarbij de docent de leerlingen laat kennismaken met een boek door het te laten zien, er even over te praten en eventueel een klein stukje voor te lezen.

Tabel 12 Mening docenten over mediatheek

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ¹⁰	2022
Aantrekkelijke ruimte	70%	80%	79%	81%	80%	83%	63%	68%
Vaak genoeg open	58%	73%	71%	69%	75%	77%	73%	66%
Voldoende romans	72%	80%	82%	76%	79%	88%	72%	70%
Voldoende informatieboeken	62%	65%	71%	64%	68%	74%	59%	56%
De romans zijn geschikt voor mijn leerlingen	87%	92%	91%	87%	91%	94%	80%	78%
De informatieboeken zijn geschikt voor mijn leerlingen	83%	86%	85%	80%	86%	91%	75%	70%
Mijn leerlingen krijgen goede ondersteuning bij het zoeken naar leuke boeken	76%	84%	80%	79%	77%	84%	67%	63%
n	229	450	416	453	333	281	463	639

Deze daling in het percentage docenten dat aangeeft dat de mediatheek vaak genoeg open is, zou te maken kunnen hebben met de veranderingen in de samenstelling van de groep docenten. Als alleen wordt gekeken naar docenten van scholen die in 2021 en 2022 deelnamen aan de monitor de bibliotheek *op school*, dan zien we juist dat er in 2022 iets meer leerkrachten aangeven dat de mediatheek vaak genoeg open is (64%) dan in 2021 (63%). Daarnaast is in dat geval te zien, dat in 2022 meer leerkrachten aangeven dat de mediatheek een aantrekkelijke ruimte is (68% t.o.v. 58% in 2021), dat er voldoende informatieboeken zijn (62% t.o.v. 57% in 2021) en dat de romans en informatieboeken geschikt zijn voor de leerlingen (80% en 76% t.o.v. 77% en 72% in 2021) (niet in grafiek).

¹⁰ In 2021 zijn docenten in alle opzichten minder positief dan in 2020. Maar dit kan te maken hebben met het feit dat de docenten dit jaar, in tegenstelling tot de afgelopen jaren, geen mogelijkheid hadden om de stellingen te beantwoorden met 'niet van toepassing' of 'weet ik niet'. Het percentage docenten dat negatief antwoordt op de stellingen ('mee oneens' of 'helemaal mee oneens') is namelijk net zo duidelijk toegenomen als het percentage docenten dat positief antwoordt ('mee eens' of 'helemaal mee eens').

3. Verschillen tussen leerlingen

Leerlingen in lagere leerjaren lezen meer dan in hogere leerjaren. Ze vinden het ook iets leuker om een boek te lezen en ze gaan vaker naar de openbare bibliotheek of mediatheek. In hogere leerjaren oordelen leerlingen negatiever over de hoeveelheid informatieboeken en computers en over de openingstijden van de mediatheek dan in de lagere leerjaren. Leerlingen praten in leerjaar 1 duidelijk het vaakst met hun ouders over boeken en krijgen het vaakst tips van ouders over boeken. In hogere leerjaren neemt dit af.

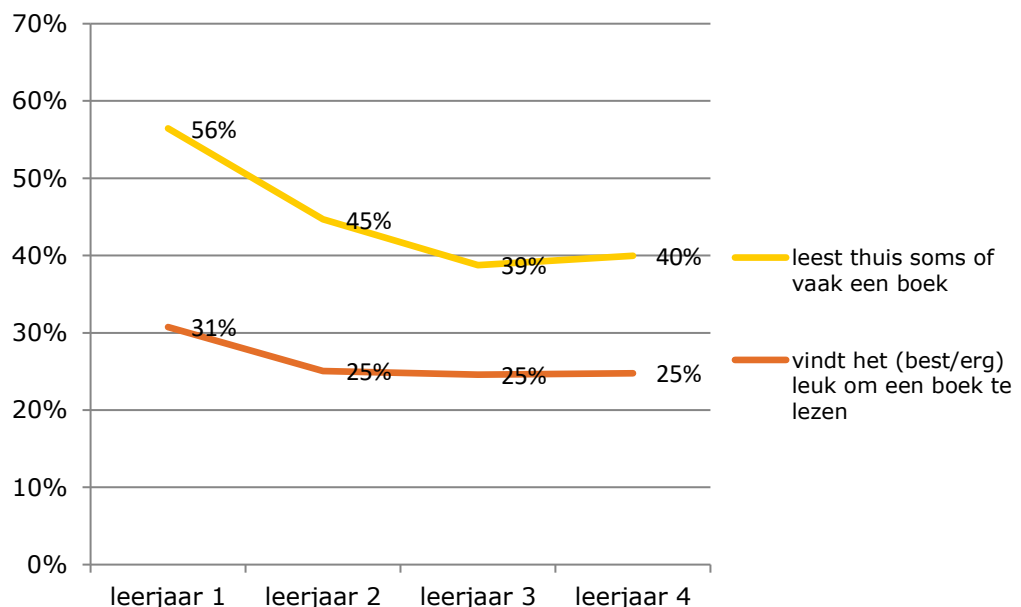
Leesplezier en leesfrequentie liggen in het havo en vwo, maar ook in de theoretische en gemengde leerweg duidelijk hoger dan in de beroepsgerichte leerwegen.

Meisjes lezen meer en lezen vaker boeken van thuis, de openbare bibliotheek of mediatheek dan jongens. Jongens geven vaker dan meisjes aan van niemand tips te krijgen voor leuke boeken.

3.1 Leerjaar

De leesfrequentie is op het vmbo duidelijk het hoogst in de lagere leerjaren: in leerjaar 1 leest 56 procent van de leerlingen vaak of soms thuis een boek, in leerjaar 4 nog maar 40 procent. Het percentage leerlingen die het best of erg leuk vinden om een boek te lezen is stabiel over de verschillende leerjaren (Grafiek 3).¹¹

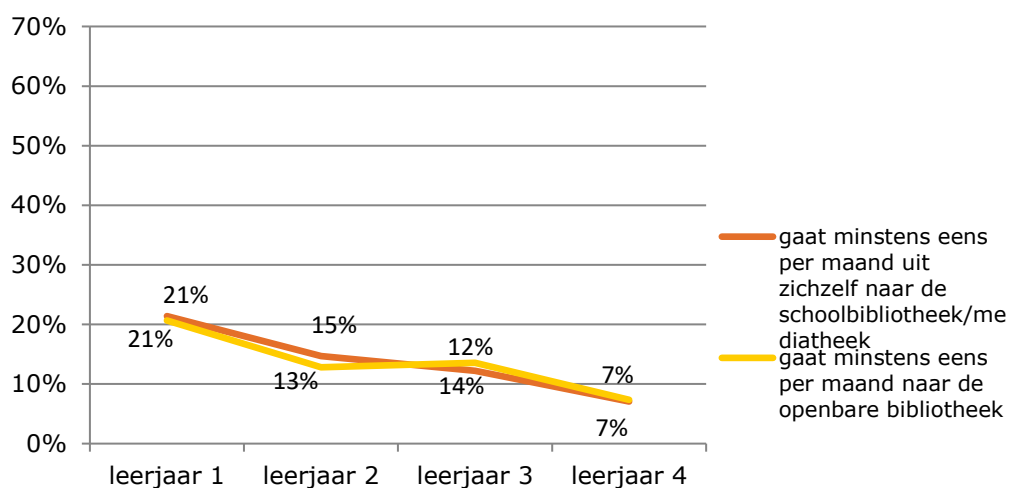
Grafiek 3 Leesplezier en leesfrequentie per leerjaar (vmbo)

¹¹ Cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op de data van 2022 over leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs. De resultaten van leerjaar 5 en 6, havo en vwo worden vanwege te lage respons niet getoond.

Ook het bezoek aan de openbare bibliotheek en de mediatheek neemt af in hogere leerjaren van het vmbo (Grafiek 4).

Grafiek 4 Bibliotheekbezoek per leerjaar (vmbo)¹²

De meeste leerlingen vinden dat er voldoende informatieboeken (80%), leesboeken (78%) en computers (65%) aanwezig zijn in de mediatheek en dat de mediatheek vaak genoeg open is (78%). Deze stellingen worden daarmee het best beoordeeld. In hogere leerjaren oordelen leerlingen negatiever over de hoeveelheid informatieboeken en computers en over de openingstijden van de mediatheek dan in de lagere leerjaren. Leerlingen zijn het minst positief over de aantrekkelijkheid van de boeken in de mediatheek: ongeveer een derde geeft aan dat de leesboeken of informatieboeken hen aanspreken (37% en 30%) (Tabel 13).

Tabel 13 Mening over mediatheek per leerjaar (vmbo)¹³

	1	2	3	4	TOTAAL
Het is een aantrekkelijke ruimte	53%	43%	45%	46%	47%
Hij is vaak genoeg open	81%	78%	77%	74%	78%
Er zijn voldoende leesboeken	79%	76%	76%	78%	78%
Er zijn voldoende informatieboeken	81%	79%	79%	76%	80%
De leesboeken spreken mij aan	41%	34%	33%	35%	37%
De informatieboeken spreken mij aan	34%	28%	27%	30%	30%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	59%	53%	55%	59%	57%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	60%	55%	57%	59%	58%
Er zijn voldoende computers beschikbaar	71%	67%	61%	56%	65%
n	2658	2006	1533	1081	7278

¹² De percentages voor bezoek aan de mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 64%) die op een school zitten met een mediatheek.

¹³ In de percentages met betrekking tot de mening van leerlingen over de mediatheek, worden de leerlingen die de vragen hebben beantwoord met 'niet van toepassing' (13%-27%) vanaf hier buiten beschouwing gelaten. Hierdoor kunnen de totaal percentages afwijken van de percentages voor 2022 in hoofdstuk 2.

Leerlingen in lagere leerjaren geven vaker aan boeken te lezen die ze thuis hebben of boeken cadeau te krijgen. Het lenen van boeken van familie, vrienden of bekenden, het halen van boeken bij de mediatheek en het downloaden van e-boeken bij de bibliotheek wordt in hogere leerjaren iets meer gedaan dan in de lagere leerjaren (Tabel 14).

Tabel 14 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Ik lees boeken die we thuis hebben	47%	40%	35%	35%	41%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek	31%	25%	25%	25%	27%
Ik koop boeken	23%	21%	23%	24%	22%
Ik krijg boeken cadeau	23%	20%	17%	13%	20%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek (in de school)	18%	18%	20%	20%	19%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	17%	16%	18%	21%	18%
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek	4%	5%	5%	7%	5%
Ik bestel boeken en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	2%	2%	2%	2%	2%
Via de luisterbieb	2%	2%	3%	3%	2%
Ik bestel boeken en die worden dan op school bezorgd	1%	1%	1%	1%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%	1%	1%	1%
Ergens anders vandaan	14%	19%	19%	19%	17%
n	5061	3942	2736	1831	13570

Stripboeken (49%), romans (41%) en tijdschriften (27%) worden in elk leerjaar veruit het meest gelezen. Stripboeken en, in minder mate, tijdschriften horen in de hogere leerjaren steeds minder tot het soort boeken dat men leest, informatieboeken en vooral romans steeds meer (Tabel 15).

Tabel 15 'Welk soort boeken lees je?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOTAAL
Stripboeken/graphic novels	56%	52%	43%	36%	49%
Leesboeken (romans)	39%	40%	43%	49%	41%
Tijdschriften	29%	27%	26%	25%	27%
Informatieboeken	14%	15%	17%	18%	15%
E-boeken	8%	11%	13%	12%	10%
Luisterboeken	7%	7%	7%	9%	7%
Gedichten	4%	3%	4%	3%	3%
n	4968	3850	2647	1764	13229

E-boeken worden in hogere leerjaren vaker gelezen (11% tot 13%) dan in leerjaar 1 (8%) (Tabel 15). Daarnaast worden E-boeken in hogere leerjaren ook vaker gedownload bij de bibliotheek (5% tot 6%) dan in leerjaar 1 (4%) (Tabel 14).

Van de leerlingen in leerjaar 1 zegt ruim veertig procent dat hun vader of moeder soms of vaak met hen over boeken praat (41%). In de hogere leerjaren neemt dit af, tot 32 procent in het vierde leerjaar (niet in tabel).

Deze daling is ook te zien bij tips die leerlingen krijgen van ouders. In leerjaar 1 geeft 30 procent van de leerlingen aan tips te krijgen van ouders, in leerjaar 4 is dat afgenomen naar 20 procent. De docent Nederlands wordt in leerjaar 4 iets vaker genoemd (16%) dan in de lagere leerjaren (Tabel 16).

Tabel 16 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Mijn moeder of mijn vader	30%	23%	20%	20%	24%
Vrienden of vriendinnen	16%	13%	15%	17%	15%
De docent Nederlands	12%	14%	15%	16%	14%
Mijn broer of mijn zus	9%	8%	8%	7%	8%
Andere docenten	5%	5%	4%	4%	5%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	3%	3%	4%	4%	3%
Iemand van de bibliotheek buiten de school (openbare bibliotheek)	4%	3%	3%	3%	3%
Digitale bronnen zoals bol.com, www.leeskracht.nl, www.jeugdbibliotheek.nl	2%	2%	4%	5%	3%
Iemand anders	6%	6%	6%	5%	6%
Niemand	47%	52%	49%	50%	49%
n	5120	4052	2819	1893	13884

3.2 leerwegen

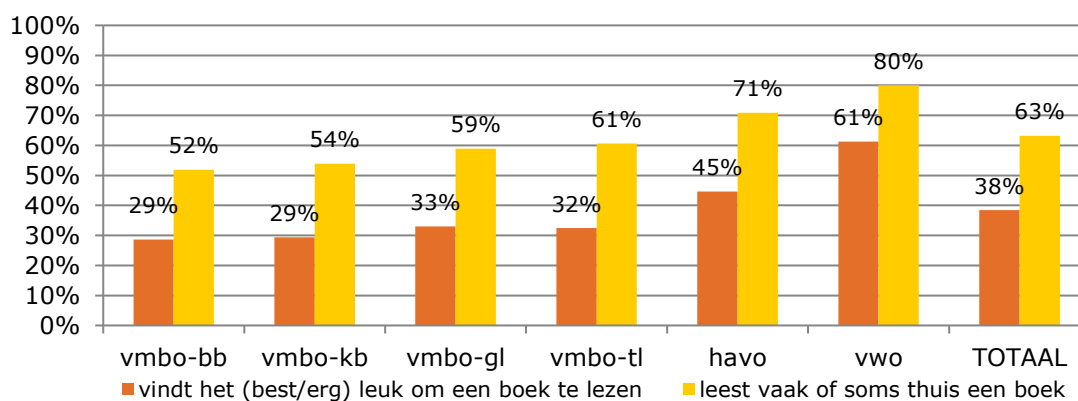
In de voorgaande paragraaf zijn de verschillen tussen de leerjaren besproken, voor het vmbo. Nu kijken we naar verschillen tussen leerwegen. Daarbij betrekken we alleen de antwoorden van leerlingen uit leerjaar 1. Anders dan verder in dit rapport, worden hier ook havo en vwo meegenomen.¹⁴

Zowel het leesplezier als de leesfrequentie zijn onder de eerstejaars leerlingen van het havo en vwo duidelijk het hoogst. Daarnaast is het onder eerstejaars leerlingen van de theoretische leerweg en de gemengde leerweg iets hoger dan van de kaderberoepsgerichte leerweg en basisberoepsgerichte leerweg (Grafiek 5).

¹⁴ De verdeling over de leerjaren verschilt per leerweg. Zo zit van alle leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg 41 procent in leerjaar 1, de kaderberoepsgerichte leerweg 38 procent, de gemengde leerweg 34 procent en de theoretische leerweg/mavo 35 procent. Van de havo leerlingen zit 41 procent van de leerlingen in leerjaar 1 en van het vwo 35 procent. Omdat de verschillen in het leesplezier, leesgedrag en bibliotheekbezoek tussen de leerjaren aanzienlijk zijn (zie 3.1), zouden deze verschillen de vergelijking tussen leerwegen verstoren als alle leerjaren werden meegenomen.

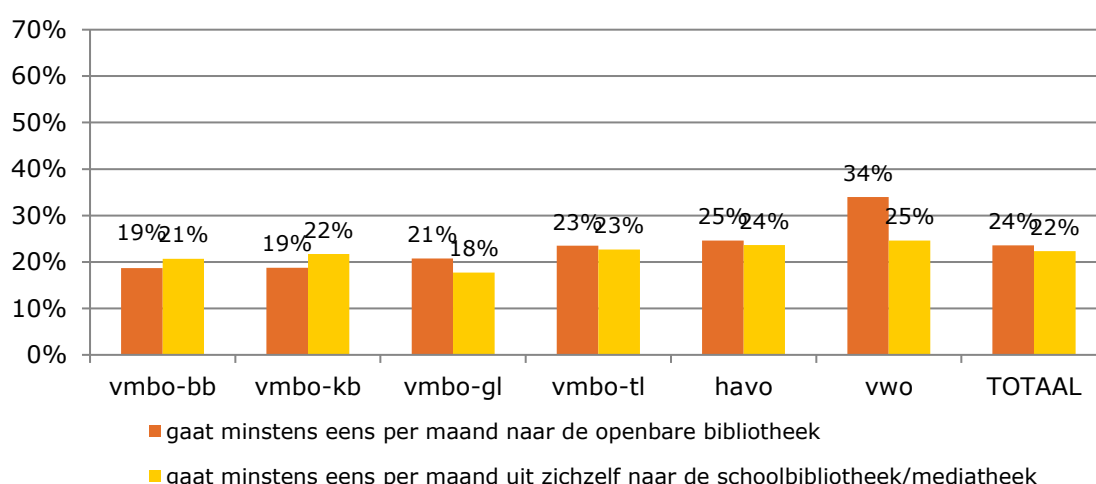

Grafiek 5 Leesplezier en leesfrequentie per leerweg (leerjaar 1)

Ongeveer een kwart van de leerlingen in het eerste jaar bezoekt minstens een keer per maand de openbare bibliotheek (24%) of de mediatheek (22%). Leerlingen van het vwo bezoeken de openbare bibliotheek duidelijk vaker dan leerlingen van de andere leerwegen. Leerlingen vmbo-tl bezoeken de mediatheek en de openbare bibliotheek (beide 23%) vaker dan leerlingen uit andere leerwegen van het vmbo (Grafiek 6).

Grafiek 6 Bibliotheekbezoek per leerweg (leerjaar 1)¹⁵

Hoewel de leerlingen uit leerjaar 1 niet heel erg positief zijn over de aantrekkelijkheid van de ruimte van de mediatheek, wordt deze stelling over de mediatheek het best beoordeeld (54% is het ermee eens dat de ruimte aantrekkelijk is). Hierover zijn de leerlingen in van de gemengde leerweg minder positief (46%) dan de leerlingen van andere leerwegen (52%-58%). Over de aantrekkelijkheid van de informatieboeken in de mediatheek (32%) zijn leerlingen in het eerste jaar het minst vaak positief. Leerlingen van vmbo-bb (37%) en het vmbo-kb (35%) zijn hierover positiever dan leerlingen van de andere leerwegen (26%-33%). De leerlingen van het vwo zijn

¹⁵ De percentages voor bezoek aan de mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 68%) die op een school zitten met een mediatheek.

positiever over de beschikbaarheid van computers (81%) dan leerlingen van andere leerwegen (69%-74%) (Tabel 17).

Tabel 17 Mening over mediatheek per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	havo	vwo	TOT
Aantrekkelijke ruimte	54%	56%	46%	52%	58%	57%	54%
Vaak genoeg open	79%	79%	84%	83%	85%	86%	83%
Voldoende leesboeken	77%	80%	77%	80%	79%	73%	78%
Voldoende informatieboeken	76%	80%	84%	84%	83%	84%	82%
Leesboeken spreken mij aan	38%	43%	39%	42%	40%	44%	41%
Informatieboeken spreken mij aan	37%	35%	33%	32%	28%	26%	32%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	56%	61%	56%	60%	55%	52%	57%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	59%	63%	59%	59%	57%	54%	59%
Voldoende computers beschikbaar	70%	69%	69%	73%	74%	81%	73%
n	516	783	313	1046	826	606	4090

Vmbo-bb leerlingen (27%) en vmbo-kb leerlingen (28%) halen veel minder vaak boeken bij de openbare bibliotheek dan leerlingen van het vmbo-gl (32%), vmbo-tl (36%), havo (42%) of vwo (55%). Het lezen van boeken die leerlingen thuis hebben, het kopen van boeken en het cadeau krijgen van boeken gebeurt bij leerlingen van het havo en vwo duidelijk vaker dan bij leerlingen van het vmbo (Tabel 18).

Tabel 18 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	havo	vwo	TOT
Ik lees boeken die we thuis hebben	44%	45%	48%	49%	50%	59%	49%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek (buiten de school)	27%	28%	32%	36%	42%	55%	37%
Ik krijg boeken cadeau	19%	21%	23%	26%	32%	46%	28%
Ik koop boeken	21%	22%	25%	25%	29%	34%	26%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	16%	17%	19%	18%	18%	24%	19%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek (in de school)	16%	19%	16%	19%	20%	23%	19%
Door E-books te downloaden bij de bibliotheek	4%	3%	5%	6%	6%	9%	5%
Via de luisterbieb	3%	2%	3%	2%	3%	3%	3%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	2%	2%	1%	2%	3%	5%	3%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan op school bezorgd	2%	1%	1%	1%	2%	3%	2%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%	1%	0%	0%	1%	1%
Ergens anders vandaan, namelijk	15%	15%	13%	12%	12%	12%	13%
n	1045	1634	559	1823	1788	1247	8096

Romans worden veruit het meest gelezen door leerlingen van het vwo (67%) en havo (52%). Romans worden ook door leerlingen van het vmbo-tl vaker gelezen (45%) dan bij de andere leerwegen van het vmbo (32%-38%). Gedichten worden het meest gelezen door leerlingen van het vmbo-bb (7%) (Tabel 19). Bij de andere soorten boeken zijn de verschillen tussen leerlingen van verschillende leerwegen minder duidelijk.

Tabel 19 'Welk soort boeken lees je?' per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	havo	vwo	TOT
Stripboeken/graphic novels	53%	57%	57%	57%	59%	62%	58%
Leesboeken (romans)	32%	36%	38%	45%	52%	67%	46%
Tijdschriften	30%	27%	29%	29%	28%	32%	29%
Informatieboeken	17%	14%	14%	12%	14%	17%	14%
E-boeken	7%	7%	8%	10%	9%	13%	9%
Luisterboeken	8%	6%	8%	7%	6%	7%	7%
Gedichten	7%	3%	3%	3%	1%	2%	3%
n	1024	1615	546	1783	1775	1243	7986

Het percentage leerlingen in het eerste jaar dat van niemand tips zegt te krijgen voor leuke boeken, ligt bij leerlingen van vmbo-gl het hoogst (50%). Bij vmbo-bb (47%), vmbo-kl (47%), vmbo-tl (45%), havo (42%) en vooral vwo (35%) ligt dit percentage lager. Leerlingen van het vwo zeggen duidelijk vaker tips te krijgen voor leuke boeken van ouders (43%) dan leerlingen van de andere leerwegen (28%-35%) (niet in tabel).

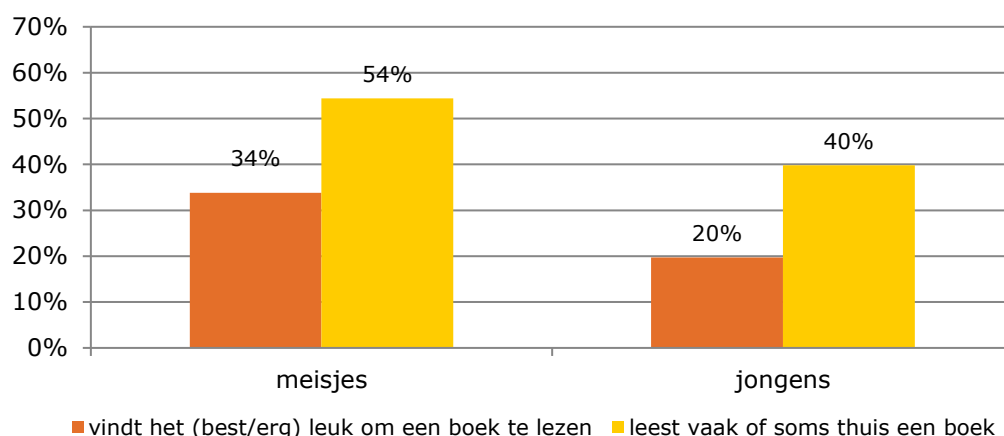
3.3 Geslacht

Voor jongens en meisjes is de verdeling over de leerjaren en leerwegen in het vmbo in deze meting ongeveer hetzelfde. We kunnen de antwoorden van jongens en meisjes in het vmbo daarom goed vergelijken zonder een bepaalde selectie op leerjaar of leerweg te maken.¹⁶ Meisjes vinden bijna alles dat met lezen te maken heeft leuker dan jongens.

Meisjes vinden het veel vaker best of erg leuk om een boek te lezen (34%) dan jongens (20%) en lezen ook vaker thuis een boek (54% t.o.v. 40%) (Grafiek 7).

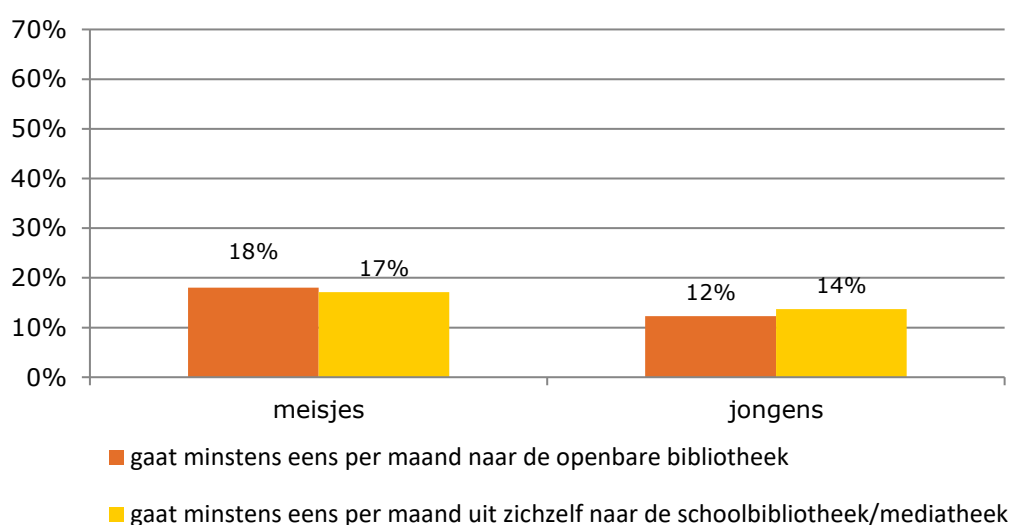
¹⁶ Sinds 2021 wordt bij de vraag naar geslacht aan leerlingen de antwoordoptie 'genderneutraal' gegeven. Deze categorie wordt in de vergelijkingen buiten beschouwing gelaten, omdat het aantal leerlingen die deze optie gekozen heeft te klein is om betrouwbare vergelijkingen te maken met de groepen 'meisjes' en 'jongens'.

Grafiek 7 Leesplezier en leesfrequentie naar geslacht

Meisjes gaan vaker naar de openbare bibliotheek (18%) dan jongens (12%). Wanneer de school een eigen mediatheek/bibliotheek heeft, gaan meisjes daar ook vaker heen (17% t.o.v. 14%) (Grafiek 8).

Grafiek 8 Bibliotheekbezoek naar geslacht

In de meeste opzichten zijn meisjes significant positiever over de mediatheek. De verschillen bij aansprekende informatieboeken (34% bij de jongens t.o.v. 25% bij de meisjes) en bij de aansprekende leesboeken (41% bij de meisjes t.o.v. 32% bij de jongens) zijn het grootst. Over de hoeveelheid informatieboeken en beschikbare computers verschillen de meningen van de jongens en meisjes niet significant (Tabel 20).

Tabel 20 Mening over mediatheek naar geslacht

	meisjes	jongens
Aantrekkelijke ruimte	51%	44%
Vaak genoeg open	80%	77%
Voldoende leesboeken	78%	77%
Voldoende informatieboeken	83%	77%
Leesboeken spreken mij aan	41%	32%
Informatieboeken spreken mij aan	25%	34%
Voldoende computers beschikbaar	66%	65%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	59%	55%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	59%	57%
n	3591	3474

Op de vraag 'Hoe kom je aan leesboeken?' antwoorden meisjes vaker dan jongens dat zij boeken van thuis lezen (43% t.o.v. 38%), boeken lenen bij de openbare bibliotheek (32% t.o.v. 23%) en boeken kopen (29% t.o.v. 16%). Ook lenen ze vaker boeken van familie/vrienden/bekenden (20% t.o.v. 14%), krijgen ze vaker boeken cadeau (22% t.o.v. 17%) en halen ze vaker boeken bij de mediatheek (20% t.o.v. 18%) (Tabel 21).

Tabel 21 'Hoe kom je aan leesboeken?' naar geslacht

	meisjes	jongens
Ik lees boeken die we thuis hebben	43%	38%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek (buiten de school)	32%	23%
Ik koop boeken	29%	16%
Ik krijg boeken cadeau	22%	17%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek (in de school)	20%	18%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	20%	14%
Door E-books te downloaden bij de bibliotheek	6%	5%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	2%	2%
Via de luisterbieb	2%	3%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan op school bezorgd	1%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%
Ergens anders vandaan, namelijk	14%	20%
n	6648	6494

Jongens lezen vaker stripboeken (63% t.o.v. 37%) en informatieboeken (21% t.o.v. 10%) dan meisjes. Meisjes lezen vaker romans (58% t.o.v. 24%), tijdschriften (31% t.o.v. 24%), E-boeken (12% t.o.v. 8%), luisterboeken (8% t.o.v. 7%) en gedichten (4% t.o.v. 2%) (Tabel 22).

Tabel 22 'Welk soort boeken lees je?' naar geslacht

	meisjes	jongens
Stripboeken/graphic novels	37%	63%
Leesboeken (romans)	58%	24%
Tijdschriften	31%	24%
Informatieboeken	10%	21%
E-boeken	12%	8%
Luisterboeken	8%	7%
Gedichten	4%	2%
n	6505	6312

Ondanks dat meisjes vaker aangeven dat ze E-boeken lezen (12% t.o.v. 8% van de jongens) (Tabel 22) of E-boeken downloaden bij de bibliotheek (6% t.o.v. 5% van de jongens) (Tabel 21), geven jongens vaker aan dat het lezen in een E-boek op een tablet de manier is hoe ze het liefst lezen (7% t.o.v. 6% van de meisjes) (niet in tabel).

Van de jongens zegt 55 procent van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, van de meisjes 43 procent. Vooral van vrienden en vriendinnen krijgen meisjes vaker tips (22%) dan jongens (8%) (Tabel 23).

Tabel 23 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' naar geslacht (vmbo)

	meisjes	jongens
Mijn moeder of mijn vader	26%	23%
Vrienden of vriendinnen	22%	8%
De docent Nederlands	14%	14%
Mijn broer of mijn zus	10%	7%
Andere docenten	4%	5%
Iemand van de bibliotheek buiten de school (openbare bibliotheek)	4%	3%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	3%	3%
Digitale bronnen zoals www.jeugdbibliotheek.nl , influencers op social media	4%	1%
Iemand anders, namelijk	7%	4%
Niemand	43%	55%
n	6754	6691

4. Leesconsulenten en docenten

Op meer dan de helft van de deelnemende scholen aan de monitor de bibliotheek op school is een leesplan en dit wordt op 85 procent van de scholen jaarlijks geëvalueerd of bijgesteld. In 79 procent van de gevallen is de bibliotheek of leesconsulent betrokken bij het evalueren en bijstellen. Op 61 procent van de deelnemende scholen is een mediatheek aanwezig.

Activiteiten zoals voorlezen, introduceren van vakgerelateerde romans en verwijzen van leerlingen naar de openbare bibliotheek of mediatheek, doen docenten Nederlands vaker dan docenten van andere vakken. Negentig procent van de docenten Nederlands geeft aan leerlingen minimaal een keer per maand te laten stillezen/vrij lezen. De helft leest minstens één keer per maand voor uit een boek. Docenten Nederlands van leerjaar 4 laten leerlingen minder vaak vrij lezen of stillezen dan docenten van leerjaar 1 tot en met 3. Het voorlezen uit een boek wordt in leerjaar 1 en leerjaar 3 vaker gedaan dan in de andere leerjaren.

4.1 Ontwikkeling beleid

Voor 61 van de 120 deelnemende scholen¹⁷ in 2022 hebben de leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers een vragenlijst ingevuld over het beleid op school rond taal, media, de mediatheek en de samenwerking met de openbare bibliotheek.¹⁸

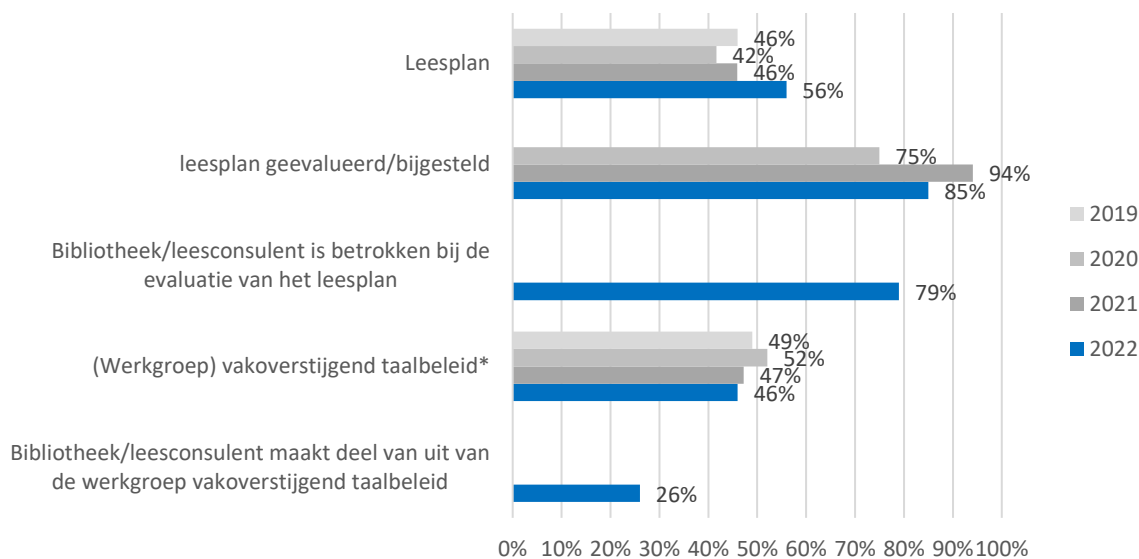
Op ruim de helft van de 61 scholen waarvan we gegevens hebben over het beleid, is in 2022 een leesplan (56%) en dit wordt op 85 procent van de scholen jaarlijks geëvalueerd of bijgesteld. In 79 procent van de gevallen is de bibliotheek of leesconsulent betrokken bij het evalueren en bijstellen van het leesplan. Iets minder dan de helft heeft een Werkgroep 'vakoverstijgend taalbeleid' (46%) en in een kwart van de gevallen maakt de bibliotheek of leesconsulent deel uit van de werkgroep 'vakoverstijgend taalbeleid' (25%) (Grafiek 9). Voor minder dan een kwart van de scholen is aangegeven dat beide zaken aanwezig zijn, dus dat er een werkgroep 'vakoverstijgend taalbeleid' en een leesplan is (niet in grafiek).

---

¹⁷ De data met betrekking tot ontwikkeling van de leesconsulenten en bibliotheekmedewerkers, slaan op alle scholen, inclusief het praktijkonderwijs, havo, vwo, leerjaar 5 en leerjaar 6. De resultaten in dit hoofdstuk gaan dus **niet** alleen over vmbo scholen.

¹⁸ Door de lage aantallen (2022: n=61) kunnen de resultaten van de leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers door de jaren heen meer schommelen.

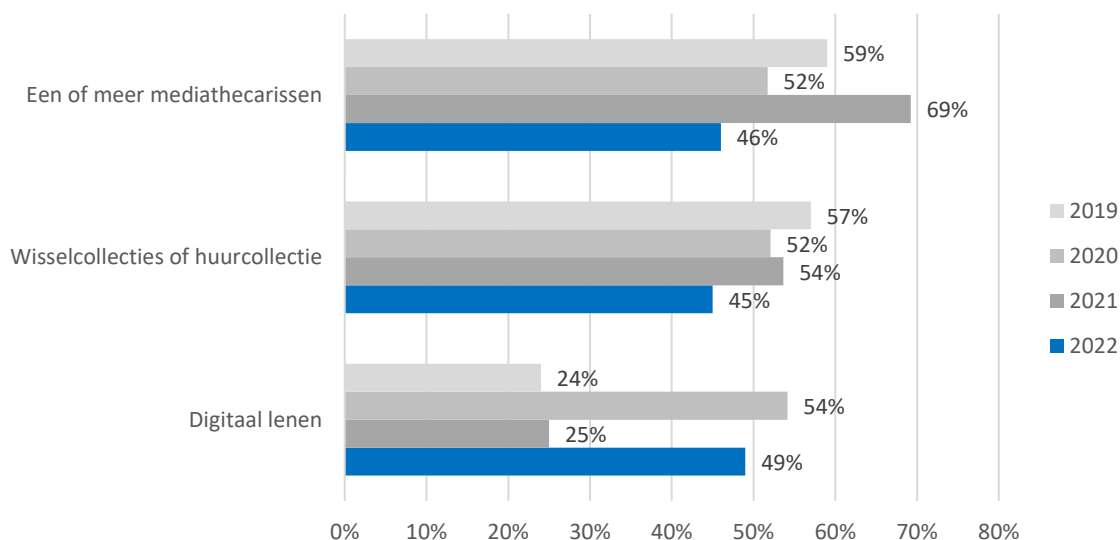
Grafiek 9   **Ontwikkeling leesplan en taalbeleid**

*De vraag “Kent deze school vakoverstijgend taalbeleid?” is in 2022 aangepast in “Is er een werkgroep ‘vakoverstijgend taalbeleid’ (al dan niet onder leiding van een taalcoördinator)?”.

Op minder dan twee derde van de scholen is een mediatheek aanwezig (61%, 2021: 63%) (niet in grafiek), met voor minder dan de helft van de gevallen een of meer mediathedarissen (46%). Daarnaast maakt minder dan de helft van de scholen gebruik van wisselcollecties of een huurcollectie van de bibliotheek (46%) of van digitaal lenen (49%) (Grafiek 10).

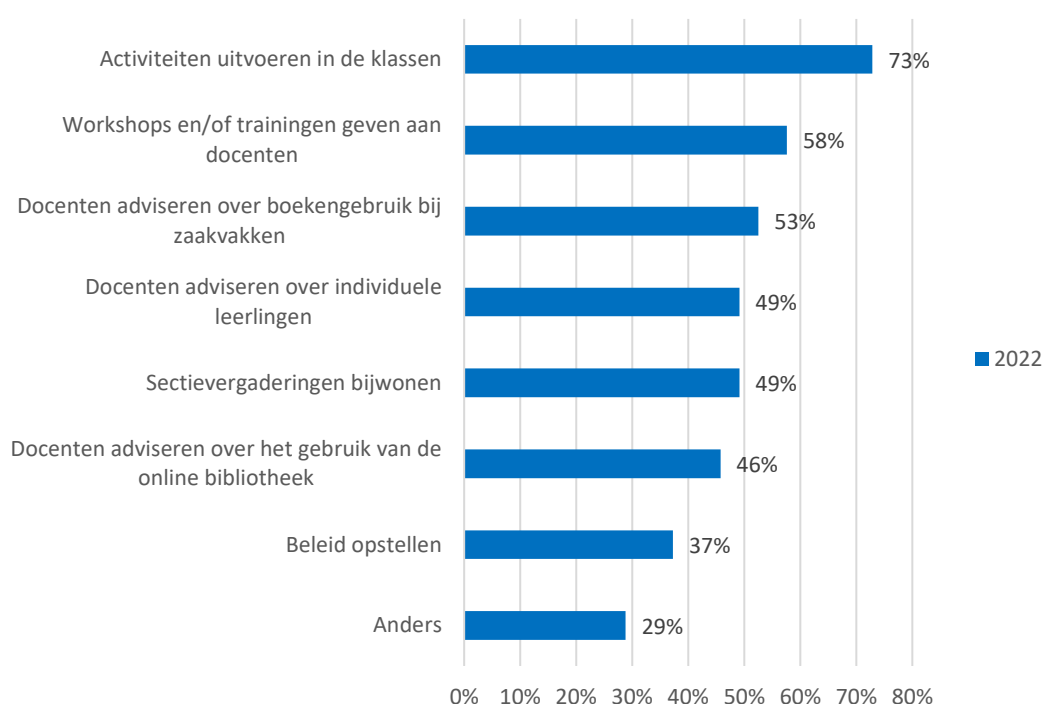
Grafiek 10   **Ontwikkelingen mediatheek: digitaal lenen, wisselcollecties en aantal mediathedarissen**

Bijna alle leesconsulenten geven aan het erg leuk te vinden om een boek te lezen (97%) en dit ook vaak te doen (95%) (niet in grafiek). De activiteiten van de leesconsulent op school bestaan voornamelijk uit het uitvoeren van activiteiten in de klassen (73%), het geven van workshops of trainingen aan docenten (58%), het adviseren van docenten over boekengebruik bij zaakvakken (53%), over individuele leerlingen (49%) of het gebruik van de online bibliotheek (46%) en het bijwonen van sectievergaderingen (49%) (Grafiek 11Grafiek 10). Als we de resultaten van scholen met of zonder mediatheek, leesplan of werkgroep 'vakoverstijgend taalbeleid' met elkaar vergelijken, komen er geen duidelijke verschillen naar voren, voor de in de in de Grafiek 11 genoemde activiteiten die de leesconsulent op de school uitvoert.

Grafiek 11   **Activiteiten leesconsulent op school**

4.2 Samenwerking van de bibliotheek met het voortgezet onderwijs

In onderzoek van de Bibliotheekmonitor van de Koninklijke Bibliotheek wordt aan bibliotheken gevraagd wat voor activiteiten ze uitvoeren op het voortgezet onderwijs. In dit onderzoek gaat het om de invulling van de samenwerking van de bibliotheek met scholen en niet specifiek om activiteiten van de leesconsulent op de school, zoals in Grafiek 11. Als in de resultaten van de Bibliotheekmonitor alleen wordt gekeken naar de 55 bibliotheken die in de Bibliotheekmonitor vragenlijst hebben aangegeven dat ze in schooljaar 2022-2023 met minimaal een schoollocatie een dienstverlenings- en/of samenwerkingsovereenkomst hebben op basis van de aanpak de Bibliotheek *op school*, wordt de samenwerking van de bibliotheek met het voortgezet onderwijs op het gebied van leesbevordering voornamelijk ingevuld met het organiseren van groepsbezoeken rond leesbevordering/leesplezier aan de bibliotheekvestiging (93%), het leveren van collecties aan scholen en/of klassikaal lenen (89%), het geven van collectieadvies aan scholen (80%) en het uitvoeren en ondersteunen van activiteiten en/of werkvormen

(75%). Ook ongeveer 70 procent van de bibliotheken geeft scholen advies rondom taal- en leesbeleid (71%) en over gebruik van boeken bij diverse vakken (69%) (Koninklijke Bibliotheek, 2024, Dashboard Samenwerking voortgezet onderwijs | Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl)).

Het organiseren van schrijversbezoeken wordt volgens de resultaten van de Bibliotheekmonitor in het schooljaar 2022-2023 ook door meer dan de helft van de bibliotheken gedaan (67%), net als het bijwonen sectie- of vakgroep-overleg (65%), het ondersteunen bij schrijversbezoeken op school (65%), het organiseren van workshops of trainingen voor docenten (64%), het uitvoeren van andere dan de hierboven genoemde leesbevorderingsprogramma's voor leerlingen (64%) en het opstellen van een leesplan (56%) (Koninklijke Bibliotheek, 2024, Dashboard Samenwerking voortgezet onderwijs | Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl)).

Het organiseren van zelfontwikkelde programma's (45%), activiteiten als Lezen voor de Lijst (38%), het begeleiden van individuele leerlingen (35%), het begeleiden en/of opleiden van vrijwilligers (15%), B/slash (7%) en het organiseren van informatieavonden en/of workshops voor ouders (4%) worden door minder dan de helft van de bibliotheken gedaan (Koninklijke Bibliotheek, 2024, Dashboard Samenwerking voortgezet onderwijs | Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl))¹⁹.

4.3 Docenten naar leerjaar en geslacht (alleen docenten Nederlands)

Op 113 van de 120 deelnemende scholen in de Monitor hebben in totaal 1487 docenten meegedaan aan het onderzoek. De grootste groep docenten geeft les aan leerjaar 1 (33%) of leerjaar 2 (24%), slechts 6 procent gaf les aan leerjaar 5 en 6. Bijna een derde is (ook) docent Nederlands (32%) en 16 procent geeft (onder andere) een andere taal (18%).

In totaal bestaat 13 procent van alle respondenten uit docenten Nederlands voor leerjaar 1. De antwoorden van docenten Nederlands verschillen vanzelfsprekend op enkele punten sterk van die van andere docenten. In leerjaar 1 vinden docenten Nederlands het leuker om boeken te lezen (93% best/erg leuk) en lezen docenten Nederlands vaker een boek (65% vaak) dan docenten van andere vakken (88% en 39%) (niet in grafiek). Docenten Nederlands van leerjaar 1 laten leerlingen ook veel vaker stillezen of vrij lezen (94% minstens een keer per maand) dan andere docenten (42%), lezen docenten veel vaker voor (56% minstens een keer per maand) dan andere docenten (19%) en introduceren ze vaker een aan hun vak gerelateerde (jeugd)roman (40% minstens een keer per maand t.o.v. 8%), boekencollectie (38% t.o.v. 12%) of informatieboek (19% t.o.v. 8%). Ook worden er door docenten Nederlands vaker boekentips gegeven aan leerlingen (70% minstens een keer per maand) en vaker gepraat met leerlingen over boeken (81%) dan door andere docenten (16% en 28%). Daarbij geven docenten Nederlands vaker aan dat ze voldoende toegerust zijn om het leesplezier van de leerlingen te stimuleren (84% t.o.v. 63% van

---

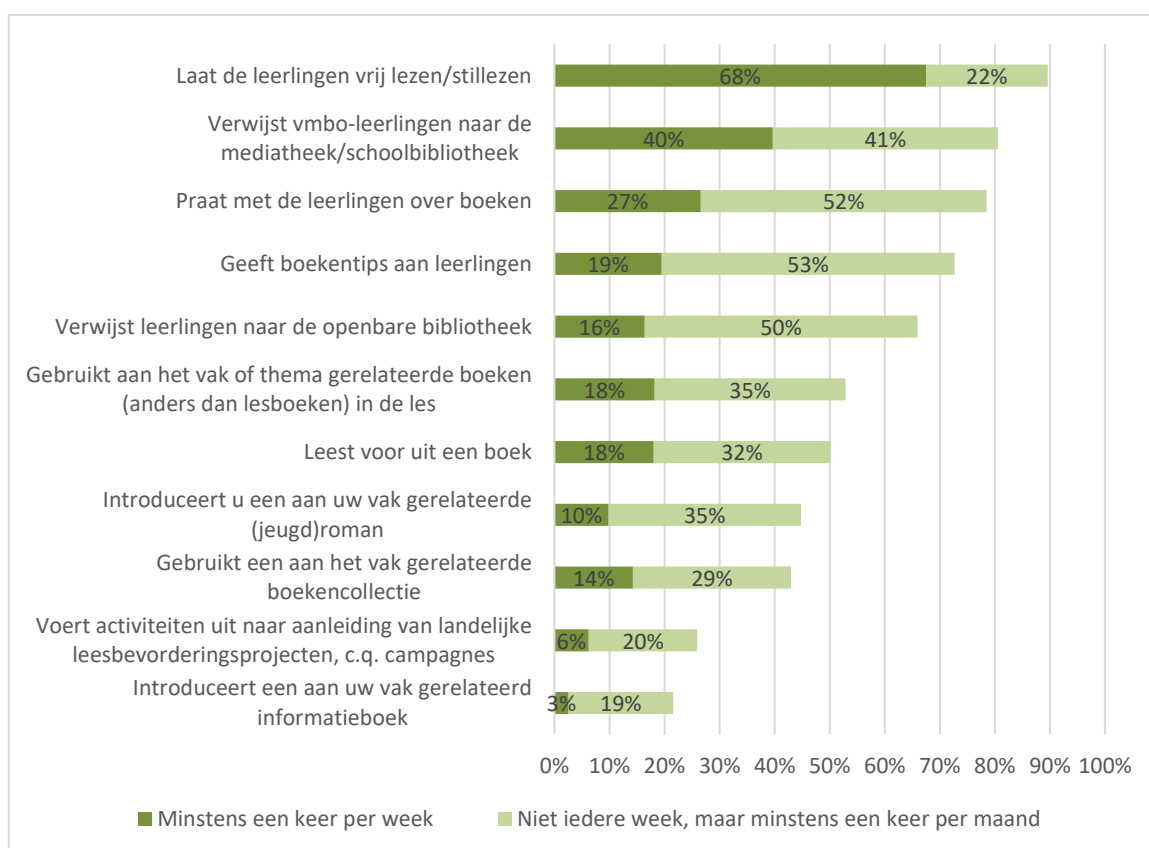
¹⁹ De resultaten uit de Bibliotheekmonitor komen niet geheel overeen met de landelijke cijfers van monitor dBos. Bibliotheken kunnen zowel de Bibliotheekmonitor als de monitor dBos invullen, maar de vraagstelling en dus ook de manier van antwoorden is anders.

de docenten van andere vakken) (niet in grafiek). In de vergelijking tussen leerjaren hieronder worden daarom alleen de docenten Nederlands betrokken.

In totaal hebben 477 docenten Nederlands deelgenomen aan de Monitor. 68 Procent van de docenten Nederlands geeft aan leerlingen minimaal een keer per week te laten stillezen/vrij lezen. 40 procent van de docenten die op een school werkt met een mediatheek verwijst vmbo-leerlingen minimaal een keer per week naar de mediatheek. 27 Procent van de docenten praat minimaal een keer per week met leerlingen over boeken (Grafiek 12).

Bijna drie kwart van de docenten geeft minimaal een keer per maand boekentips aan leerlingen (72%). Twee derde van de docenten verwijst de leerlingen minimaal een keer per maand naar de openbare bibliotheek (66%). Ongeveer de helft van de docenten gebruikt minstens eens per maand aan het vak of thema gerelateerde boeken (53%), een aan het vak gerelateerde (jeugd)roman (45%) of boekencollectie (43%) in de les. De helft leest minstens één keer per maand voor uit een boek (50%) (Grafiek 12).

Grafiek 12 Activiteiten docenten Nederlands (% minimaal een keer per maand/week)

In 2022 laten docenten Nederlands van leerjaar 4 leerlingen minder vaak vrij lezen of stillezen (80%) dan docenten van leerjaar 1 tot en met 3 (88% tot 94%). Het voorlezen uit een boek wordt door docenten Nederlands van leerjaar 1 (56%) en leerjaar 3 (55%) veel vaker gedaan dan door docenten van leerjaar 2 (43%) en leerjaar 4 (38%) (niet in grafiek).

Van de docenten Nederlands is in 2022 ruim drie kwart vrouw (78%). Vrouwelijke docenten Nederlands geven duidelijk vaker aan het best of erg leuk te vinden om een boek te lezen (96%) en vaak een boek te lezen (69%) dan de mannelijke (88% en 47%). De activiteiten die de mannelijke en vrouwelijke docenten uitvoeren met betrekking tot het (voor)lezen verschillen over het algemeen niet veel van elkaar. Alleen het verwijzen van leerlingen naar de openbare bibliotheek wordt door de vrouwelijke docenten Nederlands vaker gedaan (69% minstens een keer per maand) dan door de mannelijke docenten (54%) (niet in grafiek).

4.4 Ontwikkeling docenten (alleen docenten Nederlands)

Docenten Nederlands gebruiken in 2022 duidelijk minder aan het vak of thema gerelateerde boeken (anders dan lesboeken) in de les (53% minstens een keer per maand) dan in 2021 (66%). Net als in hoofdstuk 2.2 kan deze ontwikkeling gedeeltelijk verklaard worden door de verandering van de samenstelling van de groep docenten die deelnemen aan de monitor (meer docenten van "nieuwe" scholen). Als je alleen kijkt naar de docenten Nederlands van de locaties die in 2021 en 2022 hebben deelgenomen aan monitor de bibliotheek *op school*, dan wordt er geen significant verschil gevonden. Alle andere activiteiten met betrekking tot het introduceren van boeken, het verwijzen naar de (school)bibliotheek en het (voor)lezen van boeken, voeren de docenten Nederlands in 2022 ongeveer even vaak uit als in 2021.

In 2022 vindt 76 procent van de docenten Nederlands de ruimte van de mediatheek aantrekkelijk, dit is significant meer dan in 2021 (64%). Over de hoeveelheid boeken, de geschiktheid van de boeken, de hoeveelheid uren dat de mediatheek open is en de ondersteuning bij het zoeken naar leuke boeken in de mediatheek zijn de docenten in 2022 niet positiever dan in 2021.

4.5 Docenten naar vak (alleen docenten eerste leerjaar)

Vergelijken we docenten die verschillende vakken geven aan leerjaar 1, dan komen duidelijke verschillen naar voren.²⁰ Docenten Nederlands vinden lezen leuker (76% erg leuk), lezen vaker thuis een boek (73% vaak) en zeggen vaker voldoende toegerust te zijn om het leesplezier van leerlingen te stimuleren (88%) dan docenten van andere vakken (0).

---

²⁰ Omdat bij Nederlandse docenten het percentage dat lesgeeft in leerjaar 1 significant hoger is dan bij docenten van andere vakken, is bij de vergelijking tussen docenten van verschillende vakken alleen leerjaar 1 meegenomen.

Tabel 24 Leesplezier en leesfrequentie docenten naar vak

	Alleen Nederlands	Alleen andere taal	Alleen GMEA	Alleen ander vak*	meerdere vakken waaronder NL	meerdere vakken zonderNL
Vinden het erg leuk om een boek te lezen	76%	48%	48%	43%	49%	29%
Lezen vaak thuis in een boek	73%	56%	52%	36%	51%	23%
Zijn (naar eigen zeggen) voldoende toegerust om het leesplezier van leerlingen te stimuleren	88%	77%	55%	63%	77%	56%
n	121	48	33	159	70	49

Het voorlezen in de klas wordt vooral gedaan door docenten Nederlands (55% minstens eens per maand) net als het introduceren van een vakgerelateerde jeugdroman (47%). Dit wordt minder tot helemaal niet gedaan door docenten van andere vakken. Docenten Nederlands verwijzen hun leerlingen ook het meest door naar de openbare bibliotheek (78%) of mediatheek (91%). Het doorverwijzen naar de mediatheek wordt ook door docenten van andere vakken regelmatig gedaan (30%-40% als je de docenten die meerdere vakken geven buiten beschouwing laat) (Tabel 25).

Tabel 25 Activiteiten docenten naar vak

	Alleen Nederlands	Alleen andere taal	Alleen GMEA	Alleen ander vak*	meerdere vakken waaronder NL	meerdere vakken zonderNL
(% minstens eens per maand)						
Voorlezen aan een klas	55%	25%	22%	17%	59%	19%
Roman introduceren in de klas	47%	25%	3%	6%	28%	2%
Informatieboek introduceren in de klas	18%	13%	9%	6%	19%	4%
Gebruik boekencollectie	43%	24%	3%	11%	29%	8%
Verwijzen naar openbare bibliotheek	78%	24%	13%	10%	48%	17%
Verwijzen naar de schoolbibliotheek	91%	32%	40%	30%	76%	57%
n	120	44	32	155	70	48

*'Ander vak' omvat wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie, lichamelijke opvoeding, praktijkvakken, creatieve vakken en eventuele andere vakken.

Docenten Nederlands zeggen vaker dat de romans in de mediatheek/schoolbibliotheek geschikt zijn voor de leerlingen (91% mee eens of helemaal mee eens) en dat de leerlingen in de mediatheek/schoolbibliotheek goede ondersteuning krijgen bij het zoeken naar leuke boeken (78%) dan docenten van een andere taal (beide 54%) of docenten van andere vakken als wiskunde, biologie, natuur- en scheikunde, praktijkvakken en creatieve vakken (74% en 65%) (Tabel 26).

Tabel 26   **Activiteiten docenten naar vak**

	Alleen Nederlands	Alleen andere taal	Alleen GMEA	Alleen ander vak*	meerdere vakken waaronder NL	Meerdere vakken Zonder NL
(% eens)						
Er zijn voldoende romans in de mediatheek/schoolbibliotheek	78%	42%	50%	76%	67%	64%
Er zijn voldoende informatieboeken in de mediatheek/schoolbibliotheek	65%	50%	50%	61%	59%	55%
De romans in de mediatheek/schoolbibliotheek zijn geschikt voor mijn leerlingen	91%	54%	71%	74%	73%	91%
De informatieboeken in de mediatheek/schoolbibliotheek zijn geschikt voor mijn leerlingen	77%	63%	85%	70%	71%	82%
Mijn leerlingen krijgen goede ondersteuning bij het zoeken naar leuke boeken in de mediatheek/schoolbibliotheek	78%	54%	69%	65%	63%	64%
n	67	24	14	51	49	11

5. Bouwstenen en uitkomsten

Uit een analyse van de data voor het vmbo van 2022, waarin de antwoorden van de leerlingen en de docenten zijn bekeken in samenhang met de antwoorden van de bibliotheekmedewerkers over het beleid en de activiteiten op schoolniveau, blijkt dat de antwoorden van docenten over hun mening over de mediatheek logischerwijs sterk samenhangen met de collectie en expertise op school. Voor de activiteiten van de docent is een minder sterke maar wel significante samenhang te vinden met de collectie en expertise van de school. In deze analyse gaat het bij collectie om het aantal openingsuren, boeken en informatieve boeken in de mediatheek en om de aanwezigheid van wisselcollecties en digitaal lenen in de mediatheek. Bij expertise gaat het om de aanwezigheid van (opgeleide) mediathedarissen.

Tussen het bezoek aan de schoolbibliotheek en het halen van boeken uit de schoolbibliotheek door leerlingen en de Collectie en Expertise op school vinden we ook logischerwijs een sterk positief verband. Voor het leesgedrag van leerlingen en het bezoek aan de openbare bibliotheek en het halen van boeken uit de openbare bibliotheek is een licht negatief verband met de expertise op de school.

5.1 De bouwstenen van dBos en de data van de Monitor

De Monitor de Bibliotheek *op school* is vooral bedoeld voor bibliotheken en scholen om de activiteiten op school en het leesgedrag en leesplezier van leerlingen in kaart te brengen en te volgen. Omdat een klein deel van de scholen in het voortgezet onderwijs in Nederland meedoet aan de (totale) aanpak de Bibliotheek *op school* en de Monitor weinig scholen telt die *niet* met de bibliotheek aan leesbevordering werken, kunnen we met de resultaten van monitor de Bibliotheek *op school* geen goede vergelijking maken tussen scholen die 'meedoen' en scholen die 'niet meedoen' aan de (totale) aanpak de Bibliotheek *op school*. Maar we kunnen wel kijken naar verschillen tussen scholen die veel doen en scholen die minder doen en naar het mogelijke effect van bepaalde activiteiten.

In het algemene model van de Bibliotheek *op school* verloopt het effect van de interventie dBos op het lezen van de leerlingen vooral via de activiteiten van de docent in de klas (Figuur 1).

Figuur 1 Algemeen interventiemodel de Bibliotheek op school

De aanpak de Bibliotheek op school bestaat uit zeven samenhangende bouwstenen. Deze bouwstenen worden hieronder kort beschreven, met daarbij de ideaaltypische invulling ervan. In de praktijk zijn de bouwstenen flexibel. De uitvoerende bibliotheek en de participerende school bepalen in samenspraak welke bouwstenen ze invoeren (kolom 1), en op welke wijze ze er invulling geven (Tabel 27).

Tabel 27 Invulling bouwstenen dBos

Bouwstenen	Invulling bouwstenen
Netwerk & beleid (Samenwerking) Op strategisch niveau samenwerken met belanghebbende partners in een leesbevorderingsnetwerk, waarbij doelen worden geborgd in beleid.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Visie en doelen worden vastgelegd in de vorm van een samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomst voor ten minste één jaar. Idealiter behelst deze een periode van minstens 3 jaar. 2. Leesbevordering staat structureel op de agenda van gemeentelijke en provinciale overleggen over educatie. 3. Er zijn lokale en provinciale overleggen met onder meer culturele en onderwijsorganisaties rond het thema leesbevordering (zogenaamde leesbevorderingsnetwerken).
Expertise Organiseren van deskundigheidsbevordering (m.b.v. opleidingen, handleidingen en instructies, congressen, onderzoeksrapporten) voor bibliotheekpersoneel en partners uit het netwerk. De expertise is in ieder geval gericht op het verbeteren van de (voor)leescultuur in de kinderopvang, op school en thuis.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De school beschikt over een lees-mediaconsulent (voortgezet onderwijs) van de bibliotheek. Het aantal uren is afhankelijk van de grootte van de school en de aard van de samenwerking. 2. De school levert een lees- en/of taalcoördinator. 3. De school faciliteert de docenten om de in-companytraining 'inspiratiesessie Lezen en hoe!' te volgen.
Collectie (Leesomgeving & Collectie)²¹ Aanbieden van een kwalitatief hoogstaande op de doelgroep toegesneden en actuele collectie (digitaal en fysiek), een aantrekkelijke leesomgeving in de vorm van een boekenhoek of schoolbibliotheek, plekken om rustig (voor) te lezen en professionele intermediairs.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een stimulerende lees- en informatieomgeving op school 2. Er is op school toegang tot een actuele, aantrekkelijke, kwalitatieve en op de doelgroep toegesneden collectie materialen zowel fysiek als digitaal (e-books en luisterboeken via de online Bibliotheek).

²¹ De naam van deze bouwsteen is 'Leesomgeving & Collectie'. In deze analyse spreken we over Collectie.

<p>(Voor)lees- en mediaplan Op tactisch niveau samenwerken volgens een doelgerichte planmatige leesbevorderingsaanpak.</p>	<p>1. Het lees- en mediaplan wordt, met hulp van de bibliotheek, door de school ingevuld volgens de richtlijnen op de website lezeninhetvmbo.nl. 2. De doelen en het jaarprogramma worden (mede) gebaseerd op de resultaten en inzichten uit de monitor de Bibliotheek op school.</p>
<p>Monitor Organiseren van kwalitatief en kwantitatief (monitor)onderzoek om inzicht te geven in de opbrengsten van de tactische samenwerking, en om de resultaten te koppelen aan het (voor)lees- en mediaplan.</p>	<p>De monitor dBos wordt jaarlijks of tweejaarlijks ingevuld door alle leerlingen en docenten van de school en door de betrokken medewerker van de bibliotheek.</p>
<p>Activiteiten Dagelijks aandacht voor (voor)lezen en organiseren van activiteiten (ook voor ouders) rondom leesbevordering en leescultuur, waaronder aansluiten bij jaarlijks terugkerende landelijke leesbevorderingscampagnes</p>	<p>De school besteedt op structurele wijze aandacht aan vrij lezen en praten over boeken. Waar mogelijk worden de campagnes gebruikt om lezen ruim onder de aandacht te brengen. (Read2Me, Jonge Jury, Boekenweek voor Jongeren, Raadgedicht, etc.)</p>
<p>Digitale diensten Creëren en actief inzetten van digitale ondersteunende diensten voor de intermediair (inclusief ouders), zoals een website voor professionals of een ouderwebsite, en voor kinderen, zoals jeugdbibliotheek.nl. Digitale diensten ondersteunen andere bouwstenen.</p>	<p>1. De boekencollectie in de schoolbibliotheek is gekoppeld aan een uitleensysteem waarmee materialen gezocht en uitgeleend kunnen worden 2. Aanbieden van digitale producten voor leerlingen en ondersteunende digitale middelen voor intermediairs</p>

Er is per bouwsteen gekeken welke vragen uit de Monitor geschikte indicatoren vormen. Daarbij wordt, overeenkomstig het algemene model uit Figuur 1, de 'input' op het niveau van de school en de samenwerking met de bibliotheek onderscheiden van de 'mediërende uitkomsten' op het niveau van de docenten. De link tussen de bouwstenen en de data van de Monitor op het niveau van de school en de bibliotheek is weergegeven in Tabel 28. De gegevens over de invulling van de bouwstenen op dit niveau zijn afkomstig uit de vragenlijst voor de bibliotheekmedewerkers (BM).^{22 23}

²² De vragenlijst voor leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers is in 2022 ingevuld voor 51 procent van de scholen (n=61).

²³ Omdat de vragen die invulling geven aan de input bouwstenen 'Activiteiten' (over activiteiten mediathecarissen met docenten en ouders & activiteiten medewerkers ob met docenten en ouders) en '(Voor)lees- en mediaplan' (over het overstijgend taalbeleid) in het meetjaar 2022-2023 niet meer zijn gesteld, worden deze bouwstenen in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

Tabel 28   **Bouwstenen dBos en data MdBos – input: schoolbeleid**

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Collectie	<ul style="list-style-type: none"> • BM Gebruik wisselcollecties • BM Digitaal lenen • BM Aantal openingsuren mediatheek per week • BM Aantal boeken in vaste collectie mediatheek • BM Aandeel informatieve boeken binnen de totale collectie
Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • BM Aanwezigheid mediathedarissen • BM Opleiding mediathedarissen

De invulling van de bouwstenen op het niveau van de school heeft volgens het model van dBos (Figuur 1) effect op de leesbevorderende activiteiten van docenten. Dit noemen we een 'mediërende variabele', omdat deze activiteiten aan de ene kant worden beïnvloed door de 'input' op het niveau van de school en aan de andere kant invloed hebben op het leesplezier en leesgedrag van de leerlingen. De Activiteiten van de docent kunnen we volgen met de vragenlijst voor docenten (D) (Tabel 29).

Tabel 29   **Bouwstenen dBos en data MdBos – mediërende variabele: activiteiten docenten**

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Collectie (Mening mediatheek)	<ul style="list-style-type: none"> • D Mediatheek aantrekkelijk voor docent • D Oordeel docent over mediatheek: openingsuren voldoende, voldoende romans, voldoende informatieboeken, romans geschikt voor leerlingen, informatieboeken geschikt voor leerlingen, ondersteuning leerlingen bij zoeken naar boeken
Activiteiten docenten	<ul style="list-style-type: none"> • D Voorlezen • D Laten stillezen/vrij lezen • D Boekintroductie jeugdroman, informatieboek, boekencollectie • D Verwijzen naar ob • D Verwijzen naar mediatheek

De 'uitkomstmaten' voor dBos hebben betrekking op leesplezier, leesfrequentie en bibliotheekbezoek van de leerlingen, op basis van de vragenlijst voor leerlingen (LL) (Tabel 30).

Tabel 30   **dBos en data MdBos – uitkomstmaten: leesfrequentie en leesplezier leerlingen**

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Leesplezier algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • LL Hoe vind je het om een boek te lezen?
Leesgedrag thuis	<ul style="list-style-type: none"> • LL Hoe vaak lees je thuis in een boek?
Bezoekfrequentie bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> • LL Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek • LL Hoe vaak ga je naar de bibliotheek buiten de school?
Bezoekfrequentie dBos bibliotheek in de school	<ul style="list-style-type: none"> • LL Ik haal boeken bij de mediatheek • LL Hoe vaak ga je naar de bibliotheek in de school?
Mening mediatheek	<ul style="list-style-type: none"> • LL Wat vind je van de mediatheek: voldoende open, voldoende leesboeken, voldoende informatieboeken, leesboeken aantrekkelijk, informatieboeken aantrekkelijk, goed advies mediathedaris bij boeken zoeken

Met de bouwstenen van dBos als uitgangspunt is een nadere analyse uitgevoerd op de data van de Monitor over 2022, voor leerlingen, docenten en scholen in het vmbo, exclusief praktijkonderwijs, havo en vwo²⁴. De antwoorden van de docenten van een school en de antwoorden van de bibliotheekmedewerker over die school zijn daarvoor aan elkaar gekoppeld, evenals de antwoorden van de leerlingen en de antwoorden van de bibliotheekmedewerker. De antwoorden van de docenten en van de leerlingen kunnen we op deze manier bekijken in samenhang met de informatie die de bibliotheekmedewerker over de school en de activiteiten heeft gegeven.²⁵ De antwoorden van leerlingen en hun docenten kunnen in de Monitor VO niet aan elkaar worden gekoppeld.

Om te toetsen of er verbanden zijn tussen de invulling van de bouwstenen op schoolniveau (input) en de leesbevorderende activiteiten van docenten (mediërende variabele) en het leesgedrag en leesplezier van de leerlingen (uitkomsten), is gekeken naar de correlaties tussen de indicatoren. Simpel gezegd drukt de correlatie uit in hoeverre een hoge score op de ene indicator samenhangt met een hoge score op de andere indicator.²⁶

5.2 Onderlinge samenhang tussen bouwstenen

Voor de 51 scholen is tussen de twee bouwstenen uit de input – de Collectie en Expertise van de school – een positieve samenhang vast te stellen. Dat betekent dat scholen die relatief goed scoren op Collectie, ook goed scoren op de Expertise. Dat is logisch, omdat de aanwezigheid van een mediatheek en mediathecarissen een belangrijk onderdeel vormen van beide bouwstenen (zie Tabel 28).

5.3 Bouwstenen en activiteiten van de docent

Kijken we naar de relatie tussen bouwstenen op schoolniveau en de twee indicatoren voor de Activiteiten van de docenten (zie Tabel 29), *zonder rekening te houden met de leerweg, het leerjaar of het vak van de docenten*, dan is er ook een duidelijke samenhang tussen de Collectie (mening van de docent over de mediatheek) en de Activiteiten van de docent. Anders gezegd: tussen de Collectie (mening van de docent over de mediatheek) en de Activiteiten van de docent op school komt een significante samenhang naar voren. Dat wil zeggen dat de resultaten met betrekking tot de activiteiten van docenten goed te voorspellen of 'verklaren' zijn op basis van de resultaten met betrekking tot de collectie (mening van docenten over de mediatheek) en andersom.

---

²⁴ Voor aparte analyses voor praktijkonderwijs, havo en vwo, naast de huidige vmbo-analyse, zijn de aantallen te laag.

²⁵ Bijna alle indicatoren voor de 'input' (0) en de mediërende variabelen (Tabel 29) zijn opgebouwd uit verschillende vragen uit de Monitor. Bij de analyse is daarom gebruik gemaakt van gestandaardiseerde scores (z-scores). Dat betekent dat een school of docent die - uitgaand van 'het ideaal' van dBos – sterk positief afwijkt van het gemiddelde in de Monitor, een hoge positieve score krijgt op deze indicator, een school of docent die gemiddeld scoort een score rond 0, en een school of docent die minder goed voldoet aan het ideaalbeeld dan de meeste andere een negatieve score.

²⁶ De samenhangen tussen de variabelen wordt uitgedrukt met behulp van de statistische correlatie (R), die kan variëren van 0 tot 1. Een correlatie van 0 zou betekenen dat er geen enkele samenhang is tussen twee scores, een maximale correlatie (R = 1) dat de twee cijfers volledig samenhangen. Het ene cijfer is dan perfect te voorspellen of 'verklaren' op basis van het andere.

In onderstaande tabel zijn de significante²⁷ verbanden groen aangegeven, met de sterkte van de correlatie in de cel (Tabel 31). De correlaties tussen Collectie en Expertise op school is duidelijk het sterkst met de antwoorden van docenten over de Collectie (hun mening over de mediatheek) . Maar dat kan ook nauwelijks anders: voor scholen zonder mediatheek (en dus mediathecarissen) zijn de scores op deze indicatoren voor de docent en de school per definitie minimaal of zeer laag. En op scholen met een mediatheek, leesboeken, informatieve boeken, wisselcollecties, digitaal lenen en (opgeleide) mediathecarissen zijn de scores op deze indicatoren logischerwijs hoger.²⁸ Voor de Activiteiten van de docent is een minder sterke maar wel significante samenhang te vinden met de Collectie en Expertise van de school.

Tabel 31 Samenhang inputbouwstenen school – mediërende variabelen docent²⁹

mediërende variabelen (docenten)	Inputbouwstenen (schoolniveau)	
	Collectie	Expertise
Collectie (Mening mediatheek, aantrekkelijkheid en oordeel collectie)	.61	.35
Activiteiten docent	.23	.24

Zoals gezegd is in de hierboven beschreven en in Tabel 31 weergegeven samenhang geen rekening gehouden met leerjaar of vak van de docenten. Dat kan een vertekening geven, omdat docenten die alleen Nederlands geven, op de indicatoren voor docenten duidelijk hoger scoren dan docenten van andere vakken. Significante verschillen naar het leerjaar waarvoor de docent de vragen heeft beantwoord zijn er alleen voor de Activiteiten van docenten, deze is het hoogst in leerjaar 1 en 2 en neemt duidelijk af in hogere leerjaren.

Kijken we naar de correlaties tussen de scores van de docenten en de scores van hun school, *rekening houdend met vak en leerjaar van de docenten*, dan komt grotendeels hetzelfde beeld naar voren, de samenhang tussen de collectie van de school en de antwoorden van docenten met betrekking tot de collectie (hun mening over de mediatheek) en activiteiten wordt alleen iets sterker en de samenhang tussen de expertise van de school en de antwoorden van de docenten wordt iets minder sterk (Tabel 32). Bij docenten van hetzelfde vak en in hetzelfde leerjaar is de samenhang tussen Collectie op school en de Collectie (mening van docenten over de mediatheek) en Activiteiten van de docenten indien aanwezig, dus net iets duidelijker dan wanneer we naar alle docenten tegelijk kijken. De mening over de mediatheek en activiteiten van docenten is bij docenten van hetzelfde vak en in hetzelfde leerjaar dus beter te voorspellen of 'verklaren' op basis van de collectie van de school. Ook bij deze

²⁷ Alle getoonde correlaties zijn significant: $p < .05$.

²⁸ Om deze 'automatische' verbanden te voorkomen zouden we scholen zonder mediatheek uit de analyse kunnen houden, maar dan valt bijna 40 procent van de scholen af.

²⁹ De correlaties zijn gebaseerd op de scores van de docenten en hun school, voor 519 docenten vmbo op 51 scholen.

gecontroleerde correlaties geldt overigens dat op scholen met een mediatheek de scores voor de school op met name Collectie en Expertise en de scores voor de docenten met betrekking tot de collectie (hun mening over de mediatheek) en activiteiten vrijwel automatisch hoger zijn dan op scholen zonder mediatheek.

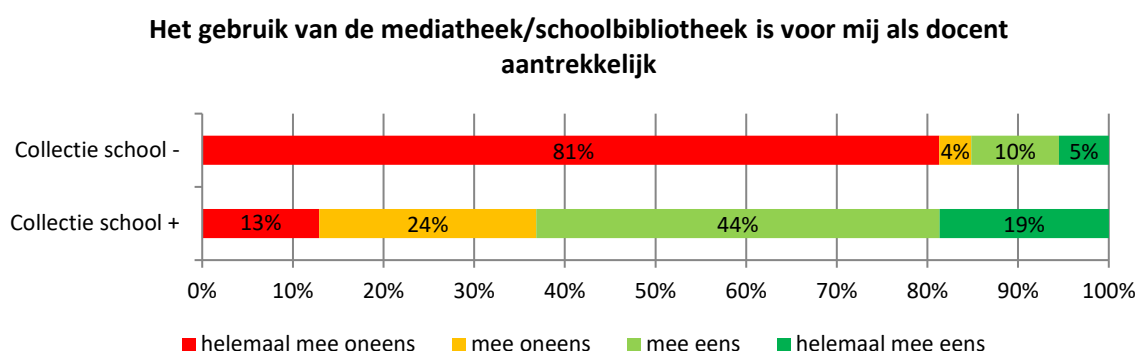
Tabel 32 Samenhang inputbouwstenen school – mediërende variabelen docent, gecontroleerd naar vak en leerjaar docent³⁰

mediërende variabelen (docenten)	Inputbouwstenen (schoolniveau)	
	Collectie	Expertise
Collectie (Mening mediatheek, (aantrekkelijkheid en oordeel collectie)	.62	.32
Activiteiten docent	.24	.19

Om de abstracte correlaties uit Tabel 31 te illustreren, worden in onderstaande grafieken de resultaten van vragen aan docenten die zijn opgenomen in de mediërende variabelen Collectie (mening mediatheek) en Activiteiten, vergeleken voor scholen die beter dan gemiddeld (+) en scholen die slechter dan gemiddeld (-) scores op de bouwstenen Collectie of Expertise op hun school. In deze illustraties is gekozen voor twee verschillende vragen uit de mediërende variabelen Collectie (mening mediatheek) en Activiteiten, omdat de samenhang bij de vragen uit de mediërende variabele Activiteiten minder 'automatisch' is dan bij vragen uit de mediërende variabele Collectie (mening mediatheek) (zie opmerking in voorgaande alinea).³¹

Op scholen die minder goed voldoen aan het ideaaltype van dBos voor de Collectie, vindt 15 procent van de docenten het gebruik van de mediatheek aantrekkelijk, op scholen die beter voldoen aan het ideaaltype collectie is dat 63 procent (Grafiek 13). Op scholen zonder Expertise is het gebruik van de mediatheek voor 27 procent van de docenten aantrekkelijk en op scholen met Expertise voor 68 procent (Grafiek 14).

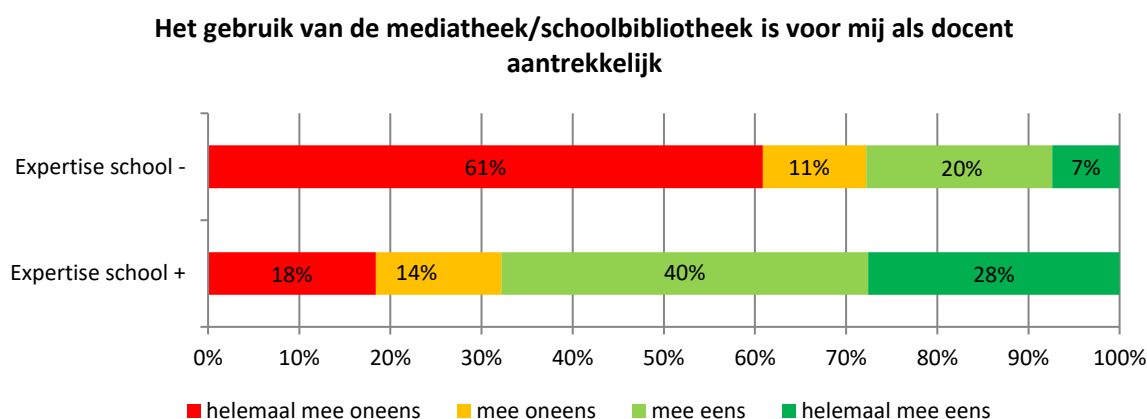
Grafiek 13 Mediatheek aantrekkelijk voor docenten naar Collectie school

³⁰ De correlaties zijn gebaseerd op de scores van de 155 docenten vmbo die maar in één leerweg en in één vak lesgeven en hun 37 scholen.

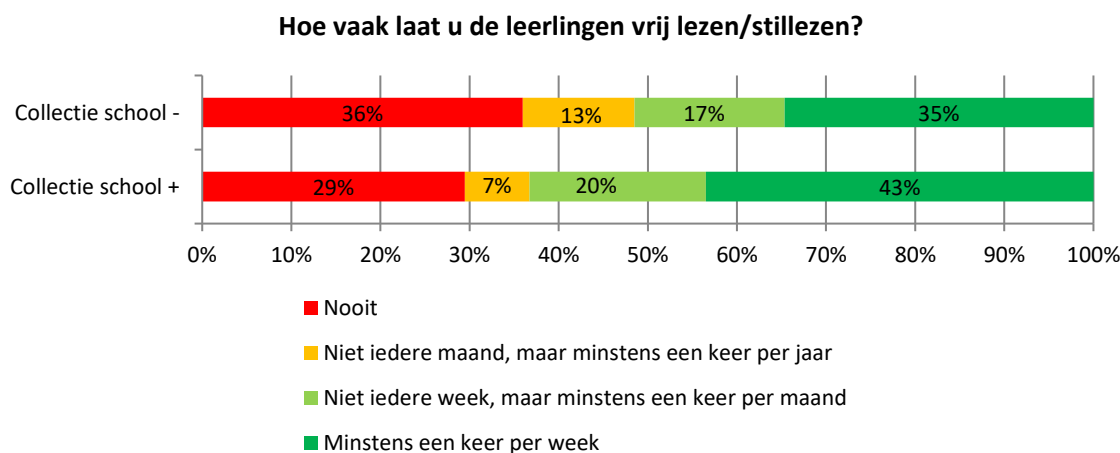
³¹ De gegevens in de grafieken zijn niet gecontroleerd naar vak of leerjaar.

Grafiek 14 Mediatheek aantrekkelijk voor docenten naar Expertise school

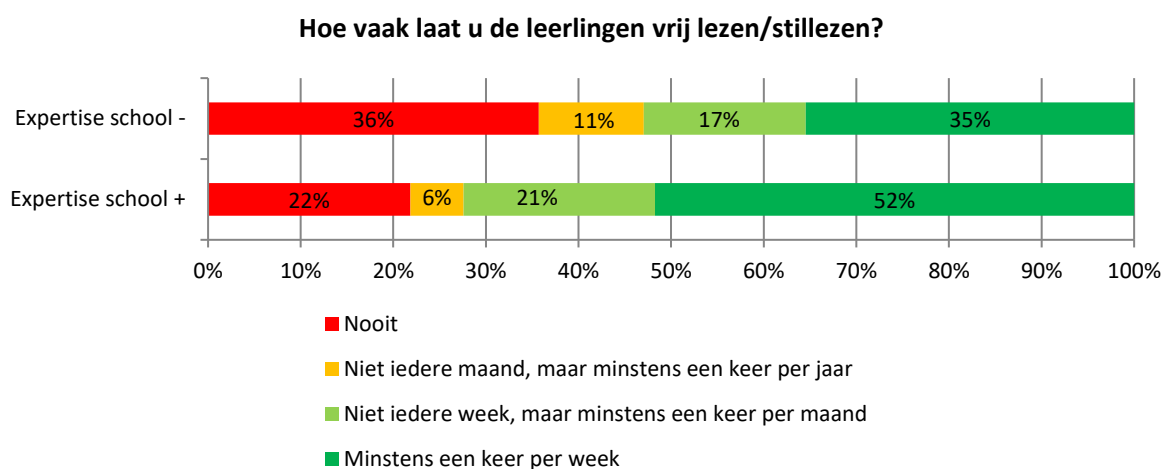

Op scholen die minder goed voldoen aan het ideaaltype Collectie laten docenten de leerlingen minder vaak minimaal een keer per maand vrij lezen of stillezen (52%) dan op scholen die beter voldoen aan het ideaaltype Collectie (63%) (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). En op scholen zonder Expertise laat 52 procent van de docenten leerlingen minimaal een keer per maand stillezen of vrij lezen en op scholen met Expertise 73 procent (Grafiek 16). In deze grafieken wordt duidelijk dat de samenhang met de mediërende variabelen die vallen onder activiteiten (zoals het laten stillezen/vrij lezen) wel aanwezig is, maar minder sterk dat bij de mediërende variabelen die vallen onder collectie (mening over de mediatheek) (zoals de aantrekkelijkheid van de mediatheek voor de docent).

Grafiek 15 Laten vrij lezen of stillezen door docenten naar Collectie school

Grafiek 16 Laten vrij lezen of stillezen door docenten naar Expertise school

5.4 Bouwstenen en uitkomst: leesplezier, leesgedrag, bibliotheekbezoek en oordeel over de mediatheek van leerlingen

Kijken we naar leesplezier, leesgedrag en het bibliotheekbezoek van leerlingen in samenhang met de scores van de school op de twee inputbouwstenen, *zonder rekening te houden met geslacht, leerweg of leerjaar van de leerlingen*, dan vinden we een kleine maar significante *negatieve* samenhang tussen het leesplezier, leesgedrag en bezoek aan en halen van boeken in de openbare bibliotheek van de leerlingen en de Expertise op hun school. Het negatieve verband voor de bezoekfrequentie en het halen van boeken in de openbare bibliotheek kan worden verklaard door het feit dat leerlingen op scholen met een mediatheek met mediathecarissen iets *minder vaak* naar de openbare bibliotheek gaan dan leerlingen op scholen zonder mediatheek.

Tussen bezoek aan de schoolbibliotheek en het halen van boeken uit de schoolbibliotheek en de Collectie en Expertise op school vinden we logischerwijs een *positief* significant verband (0).

Tabel 33 Samenhang schoolbeleid (inputbouwstenen) – leesplezier, leesgedrag, en bibliotheekbezoek (uitkomstmaten)³²

uitkomstmaten	inputbouwstenen	
	Collectie	Expertise
Leesplezier algemeen		-.02
Leesgedrag thuis		-.03
Bezoekfrequentie mediatheek	.27	.19
Haalt boeken bij mediatheek	.13	.15
Bezoekfrequentie OB		-.07
Haalt boeken bij OB		-.08

Tussen leerlingen van verschillende leerwegen en leerjaren en tussen jongens en meisjes zijn duidelijke verschillen: leerlingen in de theoretische leerweg/mavo, in lagere leerjaren en meisjes lezen liever en vaker, gaan vaker naar de openbare bibliotheek en de mediatheek en hebben andere opvattingen over de mediatheek dan leerlingen van beroepsgerichte leerwegen, hogere leerjaren en jongens (zie Hoofdstuk 3). Dat kan een vertekening geven, bijvoorbeeld omdat scholen met een theoretische leerweg ook relatief hoog scoren op Collectie.

Gecontroleerd naar *leerweg, leerjaar en geslacht van de leerlingen*, komen grotendeels dezelfde verbanden naar voren als we eerder zagen. Alleen tussen de Expertise op school en het algemeen leesplezier en de leesfrequentie komt na de controle geen verband meer naar voren. Tussen de Collectie op school en de bezoekfrequentie in de openbare bibliotheek komt na de controle een licht negatief verband naar voren (0).

Tabel 34 Samenhang schoolbeleid (inputbouwstenen) – leesplezier, leesgedrag en bibliotheekbezoek (uitkomstmaten), gecontroleerd naar leerweg, leerjaar en geslacht leerling

uitkomstmaten	inputbouwstenen	
	Collectie	Expertise
Leesplezier algemeen		
Leesgedrag thuis		
Bezoekfrequentie mediatheek	.35	.28
Haalt boeken bij mediatheek	.17	.18
Bezoekfrequentie OB	-.03	-.04
Haalt boeken bij OB		-.06

Om de betekenis van de abstracte relaties uit 0 enigszins inzichtelijk te maken, worden in onderstaande grafieken de antwoorden van leerlingen over het leesplezier, leesgedrag en bezoekfrequentie aan de openbare bibliotheek vergeleken voor scholen

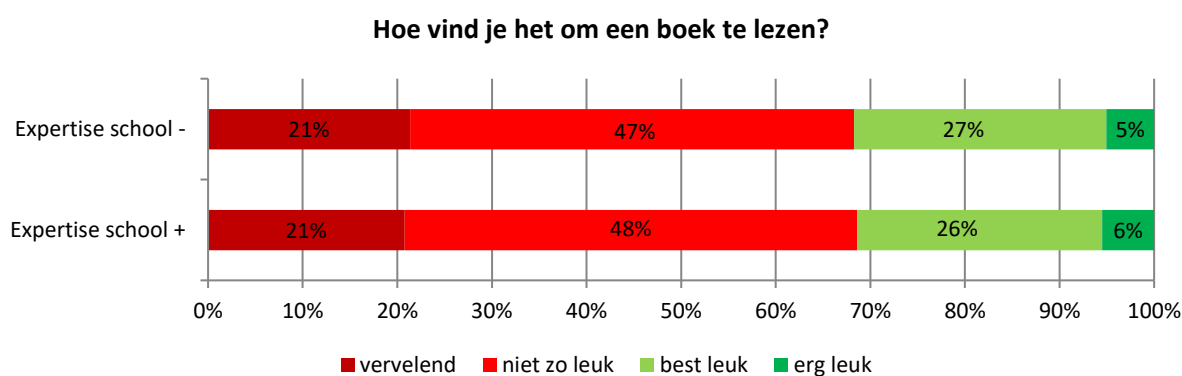
³² De correlaties zijn gebaseerd op de antwoorden van de vmbo-leerlingen en de scores van hun school, voor de 3431 leerlingen en 36 scholen.

die beter dan gemiddeld (+) scoren op de Expertise op hun school en scholen die slechter dan gemiddeld (-) scoren op Expertise, de enige inputbouwsteen waarmee de uitkomstmaten voor de leerlingen significant negatief samenhangen.³³

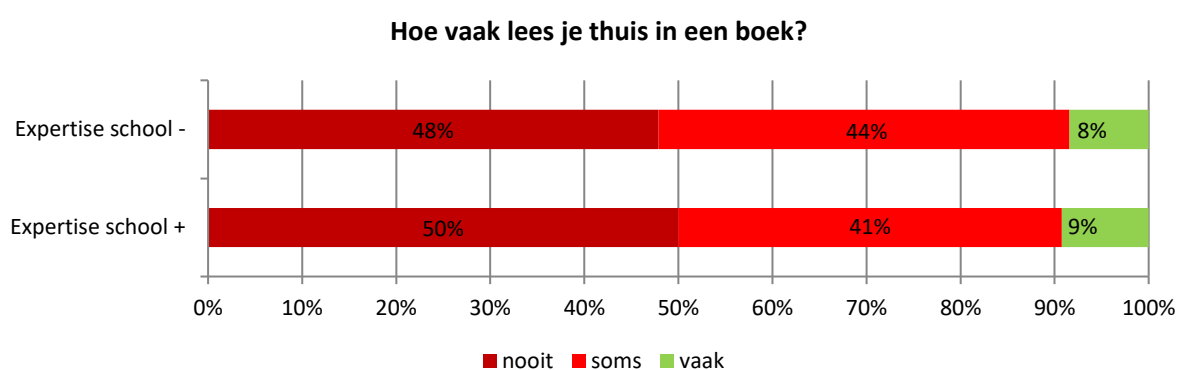
Bij vergelijking van scholen die beter dan gemiddeld (+) scoren op de Expertise en scholen die slechter dan gemiddeld (-) scoren op Expertise zien we dat 31,7 procent van de vmbo-leerlingen het best of erg leuk vind om een boek te lezen op scholen zonder Expertise en op scholen met expertise is dat met 31,4 procent slechts iets lager (Grafiek 17).

Grafiek 17 Leesplezier vmbo-leerlingen naar expertise school

Als we kijken naar het leesgedrag is dit verschil ook minimaal (Grafiek 18).

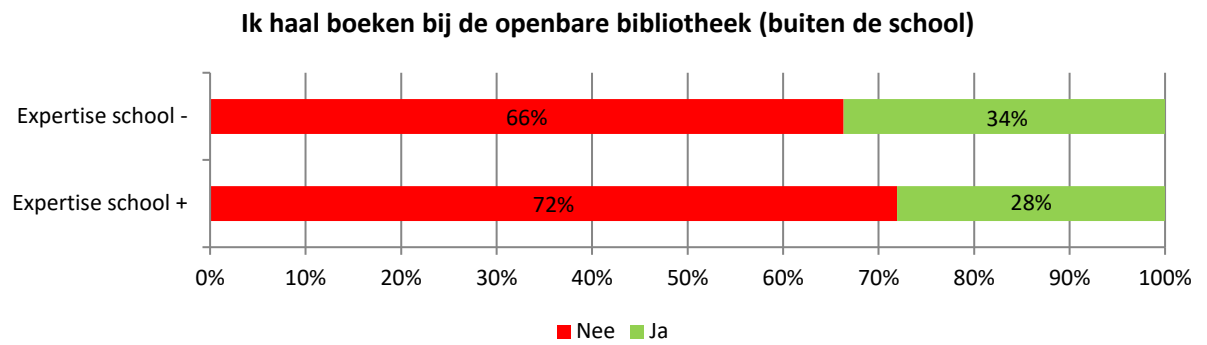
Grafiek 18 Leesgedrag thuis vmbo-leerlingen naar expertise school

³³ De gegevens in de grafieken zijn niet gecontroleerd naar leerweg, leerjaar of geslacht.

Tot slot zien we een iets groter verschil als we kijken naar het bezoek aan de openbare bibliotheek. We zien dat 34 procent van de vmbo-leerlingen op locaties zonder expertise op school boeken haalt bij de openbare bibliotheek. Op scholen met expertise is dat met 28 procent duidelijk lager (Grafiek 19).

Grafiek 19 Het halen van boeken in de bibliotheek naar Expertise school

6. Aanbevelingen

Auteur: kernteam de Bibliotheek op school vo

We zien nog veel ruimte voor groei, onder andere in leesplezier en leesfrequentie van leerlingen. Om die groei te bewerkstellingen geven we de volgende aanbevelingen.

6.1 Samenhang tussen collectie, expertise en activiteiten

Uit de landelijke analyse blijkt dat er meer leesbevorderende activiteiten zijn op scholen met een goede score op collectie en expertise. Dit bevestigt het belang van samenhang van de bouwstenen van de aanpak de Bibliotheek op school. Begin (nieuwe) samenwerking dus niet eerst met één bouwsteen, maar zorg voor een basisinvulling van alle bouwstenen en bouw dat in de daaropvolgende jaren uit.

6.2 Rol docenten van andere vakken bij leesbevordering

Uit de landelijke analyse blijkt dat docenten Nederlands meer dan hun collega's bij andere vakken voorlezen, naar de bibliotheek verwijzen en vakgerelateerde boeken introduceren.

Dat pleit ervoor om meer in te zetten op het belang van schoolbrede structurele activiteiten als voorlezen, (begeleid) vrij lezen en praten over boeken.

Dit vraagt van de school dat er vanuit visie en beleid ruimte en tijd worden gereserveerd om hier aandacht aan te besteden, bijvoorbeeld door de inspiratiebijeenkomst *Lezen en hoe!*, door de monitoruitkomsten te bespreken met het hele team en door het leesplan vast te stellen met docenten van alle vakken.

Van de leesconsulent vraagt het de expertise om dit onder de aandacht te brengen.

In dit proces is het interessant om de ontwikkelingen rondom effectief leesonderwijs, die vanuit het primair onderwijs langzaam doorsijpelen naar het voortgezet onderwijs, te volgen. Daarin speelt het gebruik van rijke jeugdliteratuur bij alle vakken een belangrijke rol.

6.3 Winst te boeken bij lezen in hogere leerjaren

Uit de landelijke analyse blijkt dat de leesfrequentie en het leesplezier afnemen in hogere leerjaren. In lagere leerjaren in het vmbo gaan leerlingen ook vaker naar de mediatheek en oordelen leerlingen positiever over de hoeveelheid informatieboeken en over de openingstijden van de mediatheek dan in de hogere leerjaren.

Dit pleit ervoor om structureel meer aandacht te geven aan de hogere leerjaren, bijvoorbeeld door hen te betrekken bij het opbouwen van een geschikte collectie. Ook is het kansrijk om nog meer in te zetten op het gebruik van de Online Bibliotheek, want uit de landelijke analyse blijkt dat leerlingen in hogere leerjaren vaker e-books lezen en downloaden dan in leerjaar 1. Ook kan de leesconsulent docenten uit hogere leerjaren adviseren over leesbevorderende activiteiten die zij in de klas kunnen uitvoeren.

6.4 Aantrekkelijke mediatheek

Uit de landelijke analyse blijkt dat ongeveer de helft van de leerlingen op scholen waar een mediatheek is, dit een aantrekkelijke ruimte vindt. Omdat ook de inrichting van de mediatheek, naast de aanwezige collectie, onderdeel uitmaakt van een rijke leesomgeving is het goed om hier aandacht aan te geven. Maak deze aantrekkelijke leesomgeving bij voorkeur met leerlingen, zoals in dit voorbeeld uit West-Friesland: <https://www.probiblio.nl/jongerenvloer-bij-de-westfrieze-bibliotheken-dit-is-mijn-nieuwe-favoriete-plek/>

6.5 Ontwikkeling activiteiten leesconsulent.

Hoewel uit de landelijke analyse blijkt dat veel leesconsulenten op hun scholen activiteiten in de klassen uitvoeren, houden zij zich daarnaast bezig met het geven van workshops voor docenten, het bijwonen van sectievergaderingen, het adviseren van docenten over bijvoorbeeld het gebruik van boeken in de klas en de online Bibliotheek en in iets mindere mate met het taal/leesbeleid.

In Handreiking De professionele leesmediaconsulent (2024, te vinden in de Toolkit [Expertise \(debibliotheekopschool.nl\)](https://www.probiblio.nl/expertise-debibliotheekopschool.nl), is meer te lezen over de ontwikkeling van de functie van de leesmediaconsulent. Zo worden er de rollen 'adviseur', 'trainer', 'bouwer', 'verbinder' en 'expert' benoemd en beschreven.